

MISTR HUINENG
TRIBUNOVÁ SÚTRA(1)
ŠESTÉHO PATRIARCHY

Napsal Mistr Huineng
Přeložil Oldřich Král
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, 1999 jako III. vydání

*Nejzazší moudrost mahápradžňápáramitá
nejvyšší mahájány náhlého učení jižní školy,
svazek Tribunové sútry,
přednesené Šestým patriarchou Mistrem Huinengem
v klášteře Velké čistoty(2) v prefektuře Shao
a sepsané žákem mocné dharmy Fahaiem(3),
přijímajícím příkázání neformovosti.*

1

Mistr Huineng vystoupil na vysoký stolec auditoře kláštera Velké čistoty, aby vyložil učení mahápradžňápáramitá(4) a vyhlásil příkaz neformovosti(5). Pod sebou měl tisícíhlavý zástup mnichů, noviců i laiků. Přítomen byl prefekt Wei Qu(6) z prefektury Shao s více než třiceti úředníky a více než třiceti literáty konfuciány. Společně žádali Mistra, aby jim vyložil učení mahápradžňápáramitá.

Prefekt pak vyzval jednoho z Mistrových žáků, mnicha Fahaiie, aby pořídil co nejúplnější zápis pro příští pokolení a všechny učedníky Cesty, aby jim všem tato Tribunová súra sloužila jako odkaz co by poučení, jež si budou předávat, a co by závazek, kterým se budou řídit. A budou vysvětlovat Tribunovou sútru, berouce toto za své poslání.

2

Mistr Huineng pravil: Ó vědoci(7), očistěte svou mysl, nemysleme na nic jiného nežli na učení mahápradžňápáramitá!

Načež se i Mistr odmlčel, aby i on vyčistil své srdce i ducha:

Až po hodné době znovu promluvil: Vědoci, naslouchejte mi v tichosti. Můj předobrá otec býval kdysi úředníkem v městysi Fanyang(8). Ale propustili ho ze služeb a on odešel do kraje Lingnan(9), kde se usadil jako prostý občan ve městě Xinfou(10). Byl jsem ještě velmi mlád, když otec předčasně zemřel. Opuštěná matka se přestěhovala do Kantonu. Vedlo se nám špatně, trpěli jsme nouzí a v nouzi jsme prodávali na trhu dříví na topení.

Jednou si jakýsi zákazník u nás dříví zamluvil, načež mi poručil, abych s ním šel až do hostince, kde si teprve dříví převzal. Obdržev peníze zamířil jsem k východu, když tu jsem uviděl jiného hosta, jak si hlasitě předčítá Démantovou sútru(11). Sotva jsem uslyšel několik slov, v srdci se mně rozjasnilo a já procitl.

Zeptal jsem se toho cizího muže: Odkud jste přišel, pane, s touto svatou knihou.

A host odpověděl: Byl jsem v horách Fengmu, co leží ve východním cípu okresu Huangmei v prefektuře Qi(12) a tam jsem navštívil mnicha Hongrena, kterého nazývají Pátým patriarchou, a našel jsem ho obklopeného tisícíhlavým zástupem žáků. Vyslechl jsem jeho řeč, v níž přesvědčoval novice i laiky, že stačí aby si přečetli jediný svazek Démantové sůtry, aby dokázali nazřít svou přirozenost a stali se buddhy.

Já, Huineng, jsem vyslechl ta slova a věda, že vše, co se tu děje, je dáno karmou našich minulých životů(13), rozloučil jsem se neprodleně se svou matkou(14) a vydal jsem se do hor Fengmu v okrese Huangmei, abych se také já poklonil Pátému patriarchovi mnichu Hongrenovi.

3

Mnich Hongren se mě zeptal: Odkud přicházíš do těchto hor, abys mne pozdravil. Co u mne hledáš?

Odpověděl jsem: Pocházím z Lingnanu, obyčejný obyvatel města Xinfou, a přišel jsem z té dálky jenom proto, abych tě, mnichu, uctivě pozdravil, a poprosil, abys mně dovolil cvičit se v Buddhově učení(15).

Mistr se na mne osopil: Tak ty jsi až z Lingnanu, barbar(16), myslíš, že jsi hoden stát se buddhou?

Odpověděl jsem: Lidé se sice dělí na jižany a severany, ale v Buddhově přirozenosti přesto není sever ani jih, jako barbar vypadám možná jinak nežli ty, mnichu, ale copak jsou nějaké rozdíly v přirozenosti buddhů?

Mistr chtěl něco namítnout, ale všiml si, že se kolem nás zastavují ostatní, a tak už nic neřekl a jenom pokynul, abych tedy zůstal a pracoval s ostatními. Správce mne přidělil do stodoly a tam jsem potom šlapal mlat dobrých osm měsíců.

4

Až jednoho dne si Pátý patriarcha svolal všechny žáky, a když se shromáždili, takto k nim zahovořil: Chci vám připomenout, že u každého člověka je důležité narození a smrt. Jako mí žáci jste mi až dosud po všechny dny poslušně sloužili. Ale hledali jste jen pole blaženství(17), nešli jste dál, nehledali jste, jak vybřednout z hořkého moře zrození a smrti. Jak jsem vás mohl osvobodit, když je vaše přirozenost věčně odváděna k bráně blaženství? Rozejděte se do svých cel a zpytujte sami sebe. Ten z vás, kdo v sobě nalezne dosti moudrosti, aby pochopil pradžňá sebe samého, ten ať složí gáthu(18) a ukáže mi ji. Já si vaše gáthy přečtu, a najdu-li mezi vámi toho, kdo pochopil hlavní ideu, odevzdám mu roucho i dharmu a požádám ho, aby se stal patriarchou šesté generace, neboť není v tomto okamžiku nic naléhavějšího než právě toto!

5

Po tomto vyzvání se žáci rozcházelí do svých cel, ubezpečující se však navzájem, že je přece zbytečné, aby oni jeden každý čistili svá srdce(19), namáhali svou mysl a skládali gáthu, aby ji posléze předkládali mnichovi Hongrenovi k posouzení, neboť jejich učitelem je přece už dávno opat Shenxiu, a převezme-li opat Shenxiu dharmu(20), oni zůstanou s ním a vše

zůstane při starém. Co bychom zbytečně psali, povzbuzovali se navzájem, a tak se upokojili a nikdo by si už ani nedovolil přinést gáthu.

Před opatovou síní se tenkrát rozkládaly trojí ambity, v nichž donátoři kláštera chtěli dát vymalovat výjevy z metamorfózy na Lance a kde mělo být dále na věčnou paměť příštích pokolení vyobrazeno, jak si pět patriarchů předávalo roucho a dharmu. Lu Zhen, k tomu přivolaný malíř, si už prohlédl stěny a na druhý den měl začít své dílo.

6

Mezitím opat Shenxiu přemítal: Nikdo z ostatních nepředloží Hongrenovi gáthu o svém srdci z té příčiny, že já jsem jejich učitel. Kdybych však anijá nepředložil gáthu o srdci, jak se Pátý patriarcha přesvědčí o hloubce mého porozumění v mém srdci? Ano, odevzdám Pátému patriarchovi gáthu o srdci, abych mu ukázal svou mysl. Je dobré usilovat o dharmu, přestože pít se po patriarchátu příliš dobré není, neboť by to bylo jako krásti se na svaté místo se sprostým srdcem. Ovšem neukážu-li nyní své srdce, nikdy se nedoberu dharmy.

Dlouho rozmýšlel, dlouho přemítal, bylo to těžké a stálo ho to veliké úsilí, ale když se noc nachýlila ke třetí noční hlídce, mohl se vydat nikým nepozorován k prostřední zdi v jižním ambitu a napsat na ni gáthu o srdci poháněn snahou dobrat se dharmy.

"Až Pátý patriarcha uvidí tuto gáthu a přečte si, co v ní stojí, přijde za mnou a bude se ptát. Možná se mé minulé životy ukáží být příliš těžkým břemenem, možná nejsem dost dobrý, abych dosáhl dharmy, ale i kdybych nepochopil hloubku světcovy myšlenky, aspoň se uleví mému srdci." Tak psal opat Shenxiu o třetí noční hlídce na střední zeď jižního ambitu svou gáthu, sám si při tom přidržuje svíčku, aby nikdo nevěděl.

Ta gátha pravila:

Mé tělo je stromem bódhi
Srdce je čistého zrcadla rám
Pilně je čistím otírám
Aby naň nesedal špinavý prach.

7

Opat Shenxiu dopsal svou gáthu, vrátil se do cely a ulehl, aniž ho někdo zahlédl.

Ráno vzkázal Pátý patriarcha malíři Luovi, aby se dostavil do jižního ambitu a začal svou práci na obraze metamorfózy na Lance. Tu si Pátý patriarcha všiml gáthy na zdi. Přečetl si ji a hned takto promluvil k malíři: Dostaneš ode mne třicet tisíc za to, že jsi sem vážil cestu, ale metamorfózu malovat nebudeš. Práví Démantová sůtra, že vše, co má podobu, je jen prázdné zdání. Proto bude správnější nechat zde tuto gáthu a umožnit těm, kdo ještě bloudí, aby si v ní říkali, neboť budou-li podle ní jednat, neupadnou do tří zel(21), neuškodí jim, budou-li jednat podle její pravdy.

Svolal žáky, zažehl před gáthou na zdi vonné kadidlo. A žáci přistupující blíž, četli si gáthu a byli jati obdivem a úctou. Říkejte si tuto gáthu, nabádal je Mistr, neboť ti, kdo budou jednat podle ní, neklesnou.

Žáci si přeříkávali gáthu a v uctivé bázni prohlašovali, že je dokonalá.

Pátý patriarcha šel, dal si zavolat opata Shenxiu a k sobě do hlavní síně a řekl mu: Ptám se tě, to tys složil tu gáthu? Pakliže jsi to byl ty, kdo ji složil, měl bys převzít dharmu.

Opat Shenxiu vysvětlil: Přiznávám, je to mé dílo, nežádám si však postavení patriarchy, chci jen, abys Mistře ve své laskavosti posoudil, má-li tvůj žák aspoň trochu té pravé moudrosti, pochopil-li něco z veliké myšlenky či nikoli.

Pátý patriarcha pravil: Z toho, cos tam napsal, je zřejmé, že jsi dosud nedošel k cíli. Došels k bráně, ale vejít jsi už neuměl. Ti, kdo budou jednat podle tvé gáthy, neklesnou; budou-li však s takovým názorem hledat bódhi(22), to nejvyšší, nenajdou je. Musel bys projít branou a nazřít vlastní přirozenost. Jdi, přemýšlej ještě den dva, napiš další gáthu a přines mi ji. Jestli napodruhé projdeš branou a nazřeš vlastní přirozenost, odevzdám ti i roucho i dharmu.

Opat Shenxiu se vzdálil. Několik dní uběhlo aniž se mu podařilo něco nového složit.

8

Kolem mlatu šel chlapec a prozpěvoval si gáthu. Slyšel jsem ho a pochopil, že ten, kdo gáthu složil, nenazřel svou přirozenost. Náhle jsem věděl, co je hlavní.

Co je to za gáthu, kterou si tu zpíváš? zeptal jsem se procházejícího chlapce a on odpověděl: Nevíš, že Mistr připomněl neodvratnost života a smrti a vyhlásil, že si přeje předat roucho i dharmu? Nevíš, že vy zval všechny žáky, aby každý složil svou gáthu a přinesl mu ji ukázat, a on tomu, kdo pochopí hlavní myšlenku, předá roucho i dharmu a požádá ho, aby se stal patriarchou šesté generace. Opat Shenxiu napsal v jižním ambitu gáthu o neformovosti a Pátý patriarcha všechny vyzval, aby si ji stále říkali, kdo prý tu gáthu pochopí, nahlédne svou pravou přirozenost, kdo se jí prý bude řídit, dosáhne osvobození.

A já jsem mu řekl: Šlapu tady na rýžovém mlatě už přes osm měsíců a ještě jsem se nedostal k hlavní síni, rád bych, abys mne zavedl do jižního ambitu, abych i já na vlastní oči uviděl tu gáthu a mohl se jí poklonit. Také bych si ji chtěl říkat, chtěl bych ji pochopit, abych se lépe připravil na své příští znovuzrození, protože i já se chci jednou narodit v zemi Buddhově.

Chlapec mne skutečně zavedl do jižního ambitu. Poklonil jsem se před gáthou, ale protože jsem neuměl číst, poprosil jsem jednoho z těch, kdo tam právě byli, aby mi ji předříkal. A jak mi ji četl, ještě lépe jsem si uvědomoval, co je hlavní, a obratem jsem složil jinou gáthu a požádal jsem jednoho, který uměl psát, aby ji za mne připsal na stěnu sousedního západního ambitu a tak mi pomohl ukázat mé nejvlastnější srdce, protože bez pochopení vlastního srdce učit se dharmu není k ničemu, protože jenom ten, kdo zná vlastní srdce, a jenom ten, kdo nahlédne svou přirozenost, pochopí, co je hlavní.

Má gátha zněla:

Tak jako bódhi nemá strom
Zrcadlo jasné nemá rám
Povahou Buddha stále čist(23)
Kde je tu místo, na něm prach?

A přidal jsem další gáthu:

Srdce je stromem bódhi
Tělo je zrcadla rám
Je-li zrcadlo čisté
Odkud prach(24) vymetat mám?

Mniši, kteří se v té době začali scházet ve dvoraně, se zastavovali a žasli, že také Huineng složil gáthu. Já se však mezitím vrátil zase na mlat. A Pátý patriarcha, ačkoli hned poznal, že já to jsem, kdo pochopil, co je hlavní, bál se to dát najevo ostatním, a shromážděným obyvatelům kláštera řekl jenom, že tomu pořád něco schází!

9

Ale když nadešel čas třetí noční hlídky, Pátý patriarcha si mne zavolal do hlavní síně a tam mně vysvětloval Démantovou sútru. A já mu naslouchal(25) a pod jeho slovy jsem dosáhl probuzení. Té noci jsem přijal dharmu.

Pátý patriarcha pravil: Bereš na sebe náhlou dharmu i s rouchem(26), co k ní náleží, a stáváš se patriarchou šesté generace. Ber toto roucho jako důkaz pověření, ježto se tu předává z pokolení na pokolení. Dáváme dharmu od srdce k srdci, ježto je třeba vést každého, aby prožl sám. Huinengu, kdykoli se předává dharmu, visí lidský život na tenké niti. Zůstaneš-li déle v tomhle domě, vystavuješ se nebezpečí, že ti někdo ublíží. Musíš co nejrychleji odtud.

10

Tak přijal Huineng roucho i dharmu.

Dříve než čas třetí noční hlídky vypršel, vyrazil jsem z kláštera. Pátý patriarcha mne osobně vyprovodil až do stanice Jiujiang(27).

Tak jsem byl probuzen.

Patriarcha řekl naléhavě: Nesnaž se teď o nic, odejdi se svou dharmou na jih a po tři roky veřejně nevystupuj. Před touto dharmou nikdo neuteče, jednou se rozšíří a přesvědčí všechny, kdo ještě bloudí. A až se jim srdce otevřou, bude to stejné, jako by ses probudil ty sám.

Tak jsme se rozloučili a šli každý svou cestou. Já jsem zamířil na jih.

11

Po dvou měsících jsem došel na hřebeny Velkého stohu(28). Netušil jsem, že se za mnou vydalo několik stovek mužů rozhodnutých zbavit mne roucha i dharmy, že se však v půli cesty obrátili a vrátili se.

Jen jeden mnich, po otci Chen a osobním jménem Huishun(29), původně generál třetí hodnostní třídy, člověk od přírody násilnický a prudký, vytrval, a došel až na hřebeny, kde mne dostihl a ke mně se vrhl.

Ale když jsem mu chtěl dobrovolně vydat dharmové roucho, odmítl je: Došel jsem za tebou přes tu dálku, protože hledám dharmu, nestojím o tvé roucho.

A tak jsem tam na hřebeni sdělil tomuto Huishunovi dharmu, on mi poslouchal a jeho srdce se pod mými slovy otvíralo. Načež jsem tohoto Huishuna vybídl, aby se vrátil na sever a tam obracel lidi.

12

Tak se stalo, že jsem dnes zde mezi vámi úředníky, novici a laiky, neboť tak bylo dáno řetězem kalp(30). Vždyť ani to, co vám tu budu říkat, není mým poznáním, ale zdědil jsem je od dřívějších světců. Musí ovšem napřed vyčistit své srdce každý, kdo chce toto učení dřívějších světců skutečně slyšet. Až je uslyší, sám se bude chtít zbavit svých bludů, aby se probudil jako ti před ním z dřívějších pokolení.

Mistr Huineng zvýšil hlas: Všichni lidé v sobě nosí své bódhi(31) a pradžňá, ale jen proto, že jejich srdce bloudí, nemohou se sami probudit a musí hledat učitele(32), který by jim ukázal cestu k jejich vlastní přirozenosti. Jde o to probudit se, ó vědoci, v tom je celé poznání.

13

Naše učení má základ v soustředění a v moudrosti(33). Ale hned první, čím se nesmíte nechat zmást, jsou právě ta dvě slova, jež od sebe moudrost a soustředění oddělují. Neboť soustředění a moudrost jsou jedné a téže povahy, nikoli dvojí. To znamená, že soustředění je podstatou moudrosti a v moudrosti je účel soustředění. To znamená, že v moudrosti je už soustředění obsaženo, to znamená, že v soustředění je už obsažena moudrost.

Ó vědoci, tato zásada znamená totožnost soustředění a moudrosti. Takže ať nikdo z těch, kdo Cestě učí, nepřemýšlí, zda je třeba se napřed soustředit a od toho rozvíjet moudrost, či je třeba napřed dosáhnout moudrosti, nežli začneme dosahovat soustředění. Znamená to nevycházet z toho, že soustředění a moudrost jsou každé něco jiného. Ten, kdo takový názor zastává, tomu se dharmu rozpadá do dvou forem, srdce zaostává za výmluvností úst, moudrost a soustředění se rozcházejí. Jenom tenkrát, když srdce a ústa jsou stejně dokonalá, jsou nitro i vnějšek jednoho rodu a soustředění s moudrostí jsou totožné.

Ten, kdo se hádá, co z těch dvou předchází a co následuje, patří k zbloudilcím, kteří se utápějí v nekonečných výhrách a prohrách. Z toho vzniká závislost našeho Já na životě(34) a nemožnost vymanit se ze čtyř stavů existence(35).

Probudit se a pěstovat pravé jednání nezáleží v slovních hádankách.

14

Úplné samádhi(36) znamená skutečně opravdové srdce v každém čase a za všech okolností, chodě, stoje, leže, sedě.

Vimalakirtinirdéša sůtra praví(39): Cesta vede opravdovým srdcem. Čistá země leží v opravdovém srdci.

Proto ať nikdo s obmyslným a křivým srdcem nehovoří o rovnosti.

Nestane se Buddhovým žákem ten, kdo o úplném samádhi a o uskutečňování rovného srdce toliko mluví. Právě naopak, stačí uskutečňovat rovné srdce jednáním, a aniž se výslovně přidržujeme kterékoli dharmy, je zde to, čemu říkáme úplné samádhi.

Jen zbloudilci se drží různých forem dharmy a přidržují se výroku o úplném samádhi, který tvrdí, že dosáhnou rovného srdce tím, že budou nehnutě sedět, a že se zbaví falešných představ tím, že si umrtví srdce. Toto je podle nich úplné samádhi.

Tak by nás toto učení ztotožňovalo s neživými věcmi a to by posléze vedlo až k zahrazení cesty. Jenže cesta přece musí zůstat průchodná. Proč bychom ji měli zahrazovat?

Jakmile se srdce u něčeho zastaví, přestává být průchodné, nasazuje si totiž pouta. Kdyby bylo správné nehnutě sedět, Vimalakirti by se nevysmíval Šáriputrovi vysedávajícímu uprostřed lesa.

Ó vědoci, znovu a znovu budete potkávat lidi, kteří budou druhé učit sedět, pozorovat srdce, dohlížet na čistotu, bez hnutí, bez vznětu, v tom budou vidět cíl i zásluhu. Uvědomte si však, že se lidé neprobudí, dokud budou lpět na hotových poučkách, jejich zmatek naopak poroste. A tak se dopouštějí veliké chyby všichni, kdo takto učí Cestě.

15

Ó vědoci, jakého druhu je ona totožnost soustředění s moudrostí?

Je to totožnost lampy a světla. Kde je lampa, tam je světlo, kde lampy není, není ani světla. Lampa je zdroj světla, světlo je účel lampy, dvě různá jména, ale podstata není dvojího druhu.

Tak je tomu i s učením o jednotě a totožnosti soustředění s moudrostí.

16

Ó vědoci, není náhlá dharmy a postupná dharmy, jsou jenom lidé bystřejší a pomalejší. Kdo ještě bloudí, přesvědčuje se postupně, kdo se probouzí, učí se rychleji.

Jakmile už jednou došli k poznání vlastního srdce, jakmile už jednou uzřeli svou přirozenost, jakmile už jednou procitli, pak jsou jeden jako druhý a není mezi nimi rozdíl.

Dokud neprocitnou, čeká je oba stejně tíž koloběh kalp.

17

Ó vědoci, v našem učení, v náhlém nebo postupném, bylo odevždy vytyčováno nemyšlení za to hlavní, neformovost za to podstatné, nezastavovat se za to základní.

Neformovost znamená být dalek rozlišování forem uprostřed forem.

Nemyslet znamená nemyšlet v myšlení.

U ničeho se nezastavovat je původní lidská přirozenost.

Myšlení se také u ničeho nezastavuje. Minulé myšlenky, přítomné myšlenky, budoucí myšlenky jdou jedna na druhou bez přerušení. Jakmile jednou myšlení přerušíme, dharmové tělo se odtrhne od smyslového těla. Proto se ve svém myšlení nezastavujeme u žádné dharmy mezi dharmami. Zastavit se u jedné myšlenky znamená, že se zastaví naše myšlení, a tomu se říká spoutání. Nebýt spoután naopak předpokládá nezastavit se v myšlení u žádné z dharm. Proto považujeme nezastavovat se za to základní.

Ó vědoci, neformovost znamená být dalek rozlišování všech forem, jež nás zvenčí obklopují. Jen budeme-li schopni takového odstupu od všech forem, podstata naší přirozenosti zůstane ryzí. Proto považujeme neformovost za podstatnou.

Zůstávat v jakémkoli prostředí nezasažen jím, tomu se říká nemyslet. Ne-myšlení(40) tedy spočívá v tom, udržet si nezávislost vlastního myšlení na vnějším prostředí, nikoli nepřemýšlet o dharmě. Kdybychom na nic nemysleli, naše myšlení se zase přeruší, všechno ustane, naše myšlení ustane a dojde k znovuzrození jinde.

Mějte se na pozoru vy, kdo se teprve učíte Cestě. Ten, kdo přestane myslet na dharmu, chybuje; chybuje o to více, navádí-li k tomu druhé. Bloudí, sám sebe nevidí, navíc špiní dharmu sůter. Proto se vytyčuje ne-myšlení za hlavní.

Zbloudilci myslí v závislosti na prostředí, v myslích se jim tak rodí samé scestné názory, odtud vycházejí všechny špinavé, trýznivé, zvrácené myšlenky. Proto tato škola vytyčila ne-myšlení za hlavní.

Ovšem kdyby se lidé vůbec zbavili názorů, nic by je už nepodněcovalo k myšlení. Kdyby nebylo myšlení, bylo by zbytečné vytyčovat ne-myšlení. Čeho se týká toto ne? Myšlení? Myšlení čeho? Svým ne se prostě vzdalujeme špinavé trýzni dvojnosti forem.

Pravá takovost bhútatahá je podstatou myšlení. Myšlení je funkcí této pravé takovosti. Vychází-li tedy myšlení ze své přirozené podstaty, vidíme, slyšíme, cítíme, vnímáme, a přece se nás žádné prostředí nedotkne a my zůstáváme sví.

Vimalakírti sůtra praví: Navenek můžeme všechno přesně dělit, lišit různé formy učení, uvnitř zůstáváme nehnuti u jediného a prvotního principu(41).

18

Ó vědoci, sezení v meditaci dhjána se v našem učení vlastně netýká srdce; netýká čistoty; nemluví se o pohybu.

Jakmile začneme hovořit o pozorování srdce, stává se srdce vlastně preludem, zdáním, klamavým jako nějaký přízrak. Co je na něm k pozorování?

Mluví se o sledování čistoty? Lidská přirozenost už je přece ve své podstatě čistá, to jen falešné myšlenky zakrývají pravou takovost. Nebýt falešných myšlenek, naše původní přirozenost by nikdy nepřišla o svou původní čistotu. Jestli nám ovšem původní čistota naší přirozenosti uniká, začne se srdce nabádat, aby sledovalo jakousi pomyslnou čistotu, výsledkem nemůže být nic než pouhé zdání čistoty.

Čistota nemá tvar ani formu, přesto se vyhláší jakési zvláštní formy čistoty, o nichž se zase dál vyhláší, že je třeba je uskutečňovat.

Ti, kdo si vybudovali takový názor, zahrazují si přístup ke své vlastní původní přirozenosti a svazují se.

Praktikuje-li někdo nehybnost, nehlídá však přitom prohrašky druhých, prostě je nehybný, má to v povaze. Ale jsou tací pobloudilci, kteří sotvaže dosáhnou pro sebe a u sebe jakés takés nehybnosti, už otvírají ústa, aby hned posuzovali, kdo má pravdu a kdo se mýlí, obracejíce se tak zády k Cestě. Neboť se tímto způsobem pozorování srdce jakož i sledování čistoty stává naopak překážkou na Cestě.

19

Nyní, když víme toto, řekneme si, čemu se v našem učení říká sedět v meditaci dhjána.

Sedět znamená v našem učení zbavit se vnějších zábran, nemyslet pod vlivem nějakého prostředí.

Dhjána v našem učení znamená pokojně nazírat svou původní přirozenost.

Co je tak zvané dhjánové soustředění?

Navenek být dalek forem, tomu se řekne dhjána, vnitřně se netříštit, tomu se řekne soustředění.

Zůstaneme-li vnitřně neroztříštěni přes všechny formy, jež nás zvenčí obklopují, jsme v podstatě čistí a soustředění. Pakliže nás prostředí zasáhlo, toto zasažení je tím roztríštěním.

Zůstati dalek forem, neroztříštěný, to je soustředění. Navenek být dalek forem, to je dhjána.

Uvnitř i navenek neroztříštěný, to je soustředění. Navenek v dhjáně, uvnitř soustředěný, je dhjánové soustředění.

Vimalakírti sůtra praví: Stane se to zcela náhle, vrátí se ti původní srdce.

V Prikázáních bódhisattvů se praví: Naše přirozenost je v základě čistá.

Ó vědoci, vaše čistota je vaše přirozenost, vaše cvičení jsou vaše činy, dharmová přirozenost je vaše tělo, vaše činy jsou vaše cvičení k bódhi, svými skutky si sami stavíte cestu k bódhi.

20

Ó vědoci, je na vás, abyste celou svou bytostí přijali příkaz k neformovosti. A proto nejdříve opakujte po mně, abyste nahlédli to, co vám ukáže trojí váš vlastní aspekt Buddhy:

Ve svém smyslovém těle hledám spásu v Buddhovi nejryzejší čistoty dharmakája(42).

Ze svého těla hledám spásu v Buddhovi miliónů proměn nirmánakája(43).

Svým smyslovým tělem hledám spásu v Buddhovi dokonalosti budoucí sambhógakája(44).

(Každá ta věta se odříká třikrát(45).)

Naše smyslové tělo je náš dům, nedá se říci, že v něm hledáme spásu, leč přesto se trojí aspekt nachází v naší dharmové přirozenosti, která je nám všem bez výjimky vlastní. Jen zbloudilci to nevidí, pídíce se po onom trojím aspektu Tathágy(46) někde mimo sebe, zůstávající slepí k trojímu buddhovství ve vlastním smyslovém těle.

Slyšte, ó vědoci, slyšte dobře, co vám teď řeknu, neboť vám to pomůže, abyste si celou svou bytostí konečně uvědomili, že je to ta vaše přirozenost, sídlo buddhovství v trojím aspektu, a že tento trojí aspekt Buddha(47) se rodí právě z této vaší přirozenosti.

Co je dharmakája?

Ó vědoci, přirozenost lidí je sama od sebe čistá, tisíce dharmy jsou v jejich přirozenosti už obsaženy. Kdo myslí zlo, koná zlo, kdo myslí dobro, koná dobro; tak jsou veškeré dharmy obsaženy v jejich přirozenosti, v tom je nekonečná čistota této přirozenosti.

Slunce a měsíc také svítí věčně. Svítí, i když je zakrývají mraky. Zdola se zatmí a myje nevidíme, na chvíli nevidíme slunce ani měsíc, hvězdy ani planety. Pak se však najednou vítr opře do mraků, rozežene je, odvané chuchvalce mraků i opary mlhy, a všechna ta nebeská znamení se nám opět zjeví na obloze, najednou jsou zase vidět. Čistota přirozenosti lidí je jako čistota nebe. Moudrost se podobá slunci, vědění se podobá luně.

Vědění a moudrost vydávají světlo. Začnete-li se však ohlížet na přidané okolnosti, přelétavá mračna falešných myšlenek je zakryjí a vaše přirozenost ztrácí svůj jas. V takovém okamžiku přicházíte za učitelem, aby vám vysvětlil pravou dharmu, aby rozehnal bludy a falešná zdání, aby uvnitř i venku zjednal opět jasno, aby se všechny dharmy, jež ve vaší přirozenosti jsou, opět zjevily.

Této trvalé existenci dharm v přirozenosti lidí se říká dharmakája Nejryzejší čistoty. Utíkat se k sobě znamená zabavovat se nedobrych činů, jen tomu se říká utíkat se k sobě.

Co je nirmánakája neboli buddhovství miliónů proměn?

Před rozmyslem je vaše přirozenost prázdná. Rozmýšlíte-li, měníte se. Rozmýšlíte-li zle, měníte se v peklo, rozmýšlíte-li dobře, měníte se v nebe. Vaše nenávisť a zlo se mění v netvory, vaše dobro a soucit se mění v bódhisattvy(48), vaše moudrost a pochopení se mění v stoupání, tupost a zaujatost se mění v pád. Mnoho je proměn přirozenosti, jenomže zbloudilci to nechápou, nevidí.

Stačí upamatovat se na dobro a rodí se moudrost a pochopení.

A tomu se říká nirmánakája.

A co je sambhógakája neboli buddhovství budoucí dokonalosti?

Tak jako jedna jediná lampa zruší věčnou tmou, tak také jedna jediná moudrost překoná odvěkou hloupost. Nemyslete na to, co bylo, myslíte na to, co bude, a budou-li vaše myšlenky dobré, je to sambhógakája.

Jedno jediné pomýšlení na zlo stíhá zmar dobro na tisíciletí, budou-li však od počátku vaše myšlenky dobré, říká se tomu - sambhógakája.

Myšlení vycházející z dharmakáji je nirmánakája, myšlení na dobro je sambhógakája.

Sebeuvědomění a sebekázeň, to je spása.

Naše kůže a maso tvoří naše smyslové tělo, náš dům, nikoli spásné útočiště.

Uvědomit si pravé tělo znamená pochopit hlavní.

21

Nyní, když jsme se byli vrátili k onomu trojímu aspektu Buddhy, vám, ó vědoci, vyložím čtyři veliké úvazky. Opakujte po mně, ó vědoci:

Přisahám a uvazuji se k vysvobození všech živých bytostí bez výjimky.

Přisahám a uvazuji se ke skoncování se všemi trýzněmi bez výjimky.

Přisahám a uvazuji se ke studiu všech učení dharmy bez výjimky.

Přisahám a uvazuji se k dosažení nejvyšší Buddhovy cesty.

Ó vědoci, přísahám-li a uvazuji se k vysvobození všech živých bytostí bez výjimky, znamená to, že já je mám vysvobodit. Ty živé bytosti, jež mám na mysli, se vysvobodí vlastně samy, ve svém vlastním těle, skrze svou vlastní přirozenost.

Co nazývám vysvobozením skrze svou vlastní přirozenost?

V našem vlastním smyslovém těle je trýzeň zkaženosti, je zmatek posedlosti, je tu však i přirozené sebevědomí, ve kterém spočívá osvobozující pravé vidění. Kdo si jednou toto pravé vidění uvědomí, u toho moudrost vypudí zmatek posedlosti. Každá živá bytost je s to se vysvobodit sama. Od vaší zkaženosti vás osvobodí vaše správnost, od vašeho zmatku vás osvobodí vaše uvědomění, od vaší hlouposti vás osvobodí vaše moudrost, od vašeho zla vás osvobodí vaše dobro, od vaší trýzně vás osvobodí vaše bódhi. Jen tak být osvobozen znamená opravdu se osvobodit.

Jen přísahám-li a zavazuji se k ukončení všech trýzní bez výjimky, vymítám ze svého srdce zmatek pustých zdání.

Jen přísahám-li a zavazuji se ke studiu všech učení, učím se nejvyšší správné dharmě.

Jen přísahám-li a zavazuji se k dosažení nejvyšší Buddhovy cesty, znamená to, že budu jednat s myslí pokornou a budu ctít vše.

Jak se vzdalujeme pomyslným předsudkům a dobíráme se pochopení, rodí se pradžňá. Jak se zbavujeme omylů, dosahujeme Buddhovy cesty k sebeuvědomění.

Tak současně osvědčujeme sílu svých přísah a pevnost svých úvazků.

22

Nyní, když jsme si vyložili čtyři veliké úvazky, povím vám, ó vědoucí, o příkazu neformovosti a zrušení proklaté přehrady trojího času.

Mistr řekl: Ó vědoucí, jsou myšlenky minulé, budoucí a současné. A nejsou-li všechny tyto myšlenky svedené a zmatené hloupostí, jsou-li dřívější špatné skutky náhle jakoby vymýceny, příkaz byl splněn.

Jsou myšlenky minulé, budoucí a současné. A nejsou-li všechny tyto myšlenky svedené a zmatené, vymýtíme-li ze svého srdce úlisné lži a skoncuje s nimi navždy, splnili jsme příkaz vlastní přirozenosti.

Jsou myšlenky minulé, budoucí a současné. A nejsou-li všechny tyto myšlenky ochromeny žádostivostí, zbavíme-li srdce dřívější revnivosti a žárlivosti, vymýtíme-li je ze své přirozenosti, příkaz byl splněn.

(Předešlé věty opakujte třikrát.)

Ó vědoucí, co je to příkaz?

Splnit příkaz znamená vystříhat se něčeho na celý život. Kajícnost znamená pochopit nesprávné a špatné konání v minulosti. a mít to trvale na paměti. A není třeba říkat to nahlas před buddhy. V mém pojetí dharmy se kajícností nazývá vůle s něčím skoncovat a nedopouštět se toho.

23

Nyní, když jsme si pověděli všechno o příkazu, seznámím vás, ó vědoucí, s návodem na trojí obrácení se k neformovosti.

Mistr pravil: Ó vědoucí, obraťte se k osvícenosti toho Nejvyššího mezi dvounohými, obraťte se k pravdě toho, který se zbavil všech žádostí, obraťte se k čistotě toho Nejvyššího mezi tvory, od nynějška nazývejte Buddhu svým učitelem: Především se však přestaňte obracet k neřestem, k bludům a k pokoutním návodům. Přijměte jasný důkaz blahodárnosti tří pokladů. Radím vám, ó vědoucí, obraťte se ke třem pokladům:

k Buddhovi, a tím k probuzení,
k dharmě, a tím k pravdě,
k sangze(49), a tím k čistotě.

V srdci, jež se jednou obrátilo k probuzení, se přestává rodit neřest a blud, to srdce nezná žádosti, je si vědomo svých možností, je mu cizí majetnictví, je mu cizí smyslnost. Proto se mu říká Nejvyšší mezi dvounohými.

Jakmile se srdce obrátilo k pravdě, mysl ztrácí důvod k neřesti, mizí snaha líbit se a předvádět se. A protože tu není oné snahy líbit se a předvádět se, říká se té pravdě Nejvyšší vzdálení se žádostem.

Jakmile se srdce uchýlilo k čistotě, špinavé strasti a falešné myšlenky nekazí už naši přirozenost, i když v naší přirozenosti zůstanou přítomné. A proto se říká Nejvyšší mezi tvory.

Lidé to však nechápou. Od rána do noci hltají návody k trojímu způsobu obrácení se. Říkají-li však, že se obrací k buddhovi, kdo je tím buddhou? Nenacházejí ho a tak se najednou nemají kam obrátit. A nemají-li kam se obrátit, zůstávají jejich slova prázdná.

Ó vědoucí, pozorujte se, zkoumejte se, nebuďte však natolik neprozřetelní, abyste přitom užívali myšlení někam zaměřeného! V sútrách se mluví jen o tom, že se máme obrátit k buddhovi v sobě. Neříká se tam, že se máme obracet k nějakým jiným buddhům. Neboť my nemáme kam se obrátit, nežli k vlastní přirozenosti!

24

Poté, co jsme našli útočiště tří pokladů v sobě, soustřeďte, prosím, svou mysl, neboť vám vyložím učení mahápradžňápáramitá. Neboť i vědoucí je často pouze odříkávají, aniž mu rozumějí. A já vám je vyložím. Dobře poslouchejte. Mahápradžňápáramitá je sanskrtské slovo, které přišlo z Indie. Číňané by řekli: Velikou moudrostí dosahovat onoho břehu. Je to učení, které si žádá činů, jež nespočívá ve slovním odříkávání. Odříkávat je slovy a neuskutečňovat je jako přelud. Uskutečnit je činem znamená získat dharmové tělo, dosáhnout úrovně Buddhy.

Čemu říkáme mahá? Mahá znamená veliký. Srdce dosahuje svým objemem nezměrné prázdnoty šúnjatá(50). Budete-li toliko sedět s vyprázdněným srdcem, dosáhnete jen nic neznamenající prázdnoty. Jenže šúnjatá pojme všechno - slunce, měsíc, hvězdy a planety, zemi s jejími horami a řekami, trávy i stromy, lidi špatné i dobré, špatná i dobrá učení, nebe i peklo. A taková budiž i přirozenost současného člověka, je-li prázdná.

25

Naše přirozenost dokáže pojmout deset tisíc dharm, v tom je její velikost. Deset tisíc dharm není nic jiného než naše vlastní přirozenost. Přirozenost, která vidí lidi i nelidi, zlé i dobré, špatná učení i dobrá učení, nic nezavrhuje, s ničím se neztotožňuje, je jako prázdno šúnjatá, a proto ji nazýváme velkou. To jest mahá! Bloudící lidé ji odříkávají ústy, vědoucí ji uskutečňují srdcem.

Znám lidi, kteří vyprazdňují srdce a přestávají myslet, nazývajíce toto velikostí. Ale to není to pravé. Neboť srdce je velké tím, co všechno dokáže obejmout; pasivita je malá. Nestací o prázdnotě mluvit. Kdo ji nepřestuje, neuskutečňuje ji, není mým žákem.

26

Co se nazývá pradžňá?

Pradžňá je poznaná moudrost. Nepřipouštět ve svém myšlení hloupost, stále uskutečňovat poznanou moudrost, to je pradžňá.

Jakmile se dopustíš hlouposti ve svém myšlení, pradžňá je přerušena, jakmile má tvé myšlení moudrost, pradžňá se rodí. Lidé mají často v srdci hloupost, a přitom si říkají, že pěstují pradžňá(51).

Pradžňá nemá formu, kterou by se projevovala navenek, patří to k přirozené povaze poznání moudrosti.

Co se nazývá páramitá?

To je indické sanskrtské znění. Čínsky se to řekne "bi an dao" neboli "dosažení druhého břehu". Pochopit smysl toho znamená vymanit se z rození i zániku.

Jakmile se přidáte k nějakému prostředí, jste odsouzeni k zrození a zániku, jako že na řece jsou vlny. To je tento břeh!

Vymanit se z prostředí znamená skončit rození i zanikání, jako by splývat s proudem. A tomu se říká dosáhnout druhého břehu. Tomu se říká páramitá!

Pobloudivci ji vzývají slovy, vědoucí ji uskutečňují srdcem. Jakmile ji někdo jen vzývá, podléhá zdání; podléhá-li zdání, znamená to, že ji doopravdy nemá. Ale vzývat ji tak, že ji uskutečňujete, tomu se říká opravdu ji mít.

Ten, kdo pochopil tuto pravdu, pochopil podstatu pradžňá, uskutečňuje pradžňá.

Neuskutečňovat ji znamená zůstat obyčejný. Už jen pomyšlením na její uskutečňování pozvedáte své dharmové tělo na úroveň Buddhy.

Ó vědoucí, vaše snažení a strasti jsou už vaše buddhi(52). Pochopte, že dokud jste se upínali k bludu, byli jste obyčejní. Ale teď, když se ve svých myšlenkách upínáte k probuzení, jste buddhové.

Ó vědoucí, mahápradžňápáramitá je cosi, co je první mezi prvními, první mezi nejvyššími. Je to něco, co ani nezůstává, ani neodchází, ani nepřichází. Buddhové tří časosvětů(53) z ní vycházejí.

Velikou moudrostí se dostáváme k velikému břehu, rozbíjíme strasti a starosti pěti skandh(54). Nejpřednější, nejvyšší, první mezi všemi! Chvalte ji, tuto nejvyšší z nejvyšších, chvalte tento nejvyšší způsob dharmy!

Ten, kdo jej uskuteční, stane se buddhou. Neodchází, nezůstává, nepřichází, nikam nejde. Toto je vědění, toto je pravda neztotožňování se s ničím. Odtud vycházejí buddhové tří časosvětů, tři jedy se mění(55) v kázeň, soustředění a vědění!

27

Ó vědoucí, v mém učení se z jedné pradžňá rodí osmdesát čtyři tisíce(56) poznání moudrosti. Proč?

Svět má totiž osmdesát čtyři tisíce špinavých starostí. A všude tam, odkud odešla jedna z těchto starostí, je pradžňá, která má blízko k naší přirozenosti. Kdo tuto pravdu pochopil, ten

je bez myšlenky, bez vzpomínky, bez pouta. Nikdo ať neutíká od svých lži a bláznivostí, neboť ty samy jsou přirozeným projevem tathatá(57). Nahlížíme-li poznanou moudrostí všechny dharmy, tu je ani nepřijímáme ani neodmítáme. Přijímající svou přirozenost naplňujeme Buddhovu cestu.

28

Ó vědouce, ten, kdo si přeje vejít do nejhlubší sféry dharmy, vstoupit do pradžñasamádhi, nechť bez váhání uskutečňuje pradžňápáramitá. Vezměte do rukou svazek Démantové sútry, jež pojednává o pradžňápáramitá, a nahlédněte svou přirozenost; pak vniknete do pradžñasamádhi. Vaše zásluhy a ctnosti budou nezměrné. Sútra to říká jasně a chválí to. Co k tomu více dodat.

Je to nejvyšší dharma, která osloví jen lidi nejmoudřejší a nejhlubší. V srdcích povrchních a málo moudrých lidí se při setkání s touto dharmou nestane nic. Z jaké příčiny?

Kdyby například veliký drak spustil veliký déšť, liják strhne hráze, zničí města i vesnice, vodní proud všechno odplaví jako trávu a listí. Spadne-li tentýž mocný déšť na oceán, nestane se vůbec nic, nic nepřibude ani neubude. Uslyší-li stoupenec mahájány slova Démantové sútry, srdce se mu otevře, on pochopí a porozumí. Tak víme, že naše vlastní přirozenost má sama v sobě moudrost pradžňá. Sama také této moudrosti a tohoto poznání využívá, aby si vysvětlila to, co vidí, aniž by si potřebovala vypůjčovat z literatury. Ani ta dešťová voda nepřichází z nebe jen tak, nýbrž ji dračí král napřed nabral z řek a moří, vyzdvihl ji a přenesl ji, aby jí zavraždil všechny tvory, stromy i trávy, živé i neživé, a řeky a potoky se vlévají do velikosti, moře pojímá všechny vody a spojuje je v jedno.

A tak je tomu i s poznanou moudrostí, pradžňou přirozenosti, která je všem tvorům vlastní.

29

Lidé mělkých kořenů slyší slova tohoto učení, kterému se říká náhlé, ale je to s nimi jako se stromy či travami této velké země, jež bývají pro své přirozeně mělké kořeny podemlety a vyvráceny přivalem mocného lijáku a dál už nerostou.

Lidé mající moudrost pradžňá se na pohled neliší od lidí s velikou moudrostí, proč se tedy neprobudí, když i oni slyší dharmu?

Protože jim v tom brání břemeno špatných názorů. Jejich strasti v nich zapustily příliš hluboké kořeny. Jako když veliké mračno zakryje slunce. Dokud je neodvane vítr, slunce se neukáže.

Moudrost pradžňá není ani velká, ani malá, jenže tvorové mají srdce zbloudilá, hledají buddhi kdesi mimo sebe a nenacházejí probuzení ze své vlastní přirozenosti. Ale i lidé s mělkými kořeny, uslyší-li náhlé učení a přestanou se spoléhat na všelijaké praktiky a obrátí se jen a jen k svému srdci, jsou s to vyvodit z vlastní přirozenosti správné názory. Pak i tito tvorové obyčejně sužovaní strastmi a zasutí do prachu dosáhnou absolutního probuzení.

Nazření a pochopení vlastní přirozenosti je jako veliké moře, jež do sebe přijímá všechny toky řek a v jedno spojuje malé i velké vody.

Takový člověk už netrvá na ničem ani uvnitř, ani venku, přichází a odchází, jak se mu zachce, prost ulpívavé mysli proniká vším, prochází vším, pohybuje se svobodně.

Srdce, jež se toto naučilo, se ve své podstatě neliší od pradžňáparamitá.

30

Všechny sútry a písma hínajány i mahájány i dvanáct součástí kánonu založili lidé. Stalo se tak, protože jim bylo dáno vědění a moudrost. Bez moudrých lidí by nebylo žádné dharmy.

Uvědomujeme si, že všechny dharmy pocházejí z lidského podnětu, že všechny sútry a kanonické knihy jsou tu jen proto, že je někdo vyslovil. Takový už je osud, že jsou mezi lidmi lidé hloupější a moudřejší. Hloupí jsou malí lidé, moudří jsou velcí lidé. Budou-li se však ti hloupí ptát moudrého a ten moudrý vysvětlí hloupým dharmu, ti se probudí, srdce se jim otevře a pak už nebude rozdíl mezi hloupým, který se právě probudil a pochopil, protože se mu srdce právě otevřelo, a oním moudrým.

Uvědomujeme si také, že nebýt probuzení, byl by i Buddha jen docela obyčejný tvor. Stejně jako se dnes obyčejní tvorové, jsou-li probuzeni, stávají buddhy.

Uvědomujeme si dále, že všechny dharmy leží jen a jen v nás, v našich srdcích. Proč tedy nejít za svým srdcem, kde zcela náhle potkáme svou původní přirozenost - Tathágata.

Sútra Prikázání bódhisattvů praví: Naše prapůvodní přirozenost je čistá a neporušená.

Poznáváním svého srdce a nahlížením své přirozenosti si sami budujeme Buddhovu cestu. Vimalakírti sútra k tomu dodává: V jediném okamžiku, zcela náhle se vrátíme k původnímu srdci.

31

Ó vědouce, když jsem ještě pobýval u mnicha Hongrena a naslouchaje mu jsem dosáhl velkého probuzení, tu jsem náhle pochopil přirozenou podstatu pravé takovosti tathatá.

Proto teď šířím pravdu tohoto učení mezi mladými, ve snaze dovést učedníky Cesty k náhlému probuzení bódhi, při kterém nahlédnou do svých srdcí, abych je přivedl k okamžitému uvědomění si své přirozené podstaty.

Neboť těm, kdo nejsou s to se sami probudit, nezbyvá než si najít učitele, který jim ukáže Cestu, na níž by tuto svou přirozenost uzřeli.

Kdo je učitel? Učitel je ten, kdo už pochopil a teď nejlépe vysvětlí dharmu, ukáže správnou Cestu k ní. Je to veliké poslání i odpovědnost, přivádět na Cestu a ukazovat Buddhu. Všechny dobré dharmy může takový učitel odhalit najednou, neboť buddhové všech tří časů i všech dvanáct součástí kánonu jsou už v přirozenosti člověka, všechno už tam je a vy potřebujete učitele, který by vám ukázal Cestu, na níž byste tuto přirozenost uviděli, jenom proto, že nejste sami schopni si to uvědomit. Pokud si to člověk dokáže uvědomit sám, neodvolává se na pomoc učitele zvnějšku.

Kdybyste ovšem přijímali vnější pomoc učitele v přesvědčení, že tím už jste dosáhli vysvobození, nenajdete je. Neboť pravého vysvobození dosáhnete, až když poznáte učitele ve svém vlastním srdci.

Dokud vás vaše srdce klame, dokud vás zmate kde jaká falešná myšlenka, váš vnější učitel vás možná poučí, ale vysvobození tím ještě nedosáhnete.

Dokud jste nedosáhli probuzení sami ze sebe, je třeba pozvednout světlo pradžňá a v jediné kšaně(58) budou všechny falešné ideje zničeny. V tom jste se stali sami sobě pravými učiteli, probudili jste se a pochopili jste Buddhu. Sotva osvětlíte krajinu srdce vlastní přirozenosti pochopením a moudrostí, rázem se vše stane jasným, venku i uvnitř, a vy jste poznali své původní srdce. Jen toto vysvobození je pradžňá samádhi(59).

Uvědomit si pradžňá samádhi je nemyšlení.

Čemu říkáme ne-myšlení?

Dharma ne-myšlení znamená vidět všechny dharmy, ale nevázat se na ně, všude jít, ale nikde se neuvázat, udržet vlastní přirozenost čirou, nechat šestero smyslů procházet šesti branami, v šesteru prachů se neštítit, ani se nešpinit, nechávat si volnost při přicházení a odcházení. To je pradžňá samádhi.

Dá se říci, že celé vaše přebývání ve svobodě není nic jiného než ne-myšlení. Ovšem nemyslíte-li vskutku na nic jenom proto, abyste tím dosáhli skoncování s myšlením, je to spoutání dharmou, je to jednostranný pohled. Kdo si uvědomil dharmu ne-myšlení, vidí světy všech buddhů. Kdo si uvědomil okamžitou dharmu ne-myšlení, stojí tam, kde stojí Buddha.

32

Vědoucí, ti z budoucích pokolení, kteří ovládnou mou dharmu, vždy znovu poznají, že tělo této dharmy není daleko od místa, ve kterém se nacházejí.

A proto i vy vezměte tuto dharmu náhlého způsobu, ó vědoucí, a spolu ji obzírejte, spolu ji uskutečňujte, posilujte svou vůli přijmout ji a držet se jí s takovou oddaností, jako byste sloužili samotnému Buddhovi. Neboť ti, kdo ji přijmou a budou se jí držet celý život a nikdy od ní neustoupí, jistě vejdou do řádu světců.

A je třeba ji předávat dalším. Odjakživa se však tajemství dharmy předávalo mlčky. Předávejte ji jen tomu, kdo se předem zapřísáhl, že nikdy neustoupí od poznaného buddhi. U koho se setkáte s jinými názory a jinými výklady i s nedostatkem vůle, nic mu bláhově nevykládejte, nic mu nevysvětľujte. Takovým lidem byste jen škodili a ničemu byste neprospěli. Sami uvidíte, že vždy zůstanou lidé, kteří nic nepochopí, kteří budou hanět toto učení, a ani za stovky a desetitisíce kalp a ani za tisíce životů v nich Buddhovo semě nevezjde.

33

Mistr pravil: A nyní, vědoucí, naslouchejte, přednesu vám píseň o neformovosti, přednesu vám píseň k vymýcení poklesků pobloudilců, které se proto říká Píseň vymítající poklesky. Píseň praví:

Hloupí pěstují své příští blaženství, nepěstují Cestu,
tvrdíce přitom, že pěstování blaženství je Cestou.
Bez konce bude blaženství almužen a obětí,
a přece se bude v srdci rodit dál trojí karman.
Chtějící se ospravedlnit pěstováním blaženství,
zjistí, že dosáhli štěstí, však jejich viny zůstaly
Vyrvěte ze srdcí příčiny vin
a dosáhnete ve své přirozenosti pravého pokání.
Pochopte mahájány pravé pokání, zbavte se špatnosti,
učíníte správně, budete bez viny.
Učedníci cesty, kteří se dokáží podívat na sebe,
rovnají se jednou probuzeným.
Šíří-li Mistr toto náhlé učení,
chce, aby s ním žáci byli jedno tělo.
Chcete-li najít své vlastní původní tělo,
vymyjte ze svého srdce zlo Tří jedů.
Pěstujte Cestu a nepřepadne vás pocit marnosti,
že jste žili prázdně svá léta.
Potkali jste učení náhlého učení mahájány,
pokorně sepněte ruce a hledejte dál celým srdcem.

Potom co Mistr takto vyložil svou dharmu, prefekt i jeho úředníci, mniši i laici jej počali velebit, volajíce, že ještě nikdy neslyšeli nic podobného.

34

Prefekt se hluboce uklonil a sám se ujal slova: O tvém výkladu dharmy, mnichu, nemůže být pochyb; ani já se nehodlám o něj přít. Mám však některé malé nejasnosti a na ně se tě chci nyní, mnichu, zeptat v naději, že je ve své velkodušnosti vysvětlíš pokornému učedníkovi.

Mistr pravil: Máš-li nějaké námitky, prefekte, ptej se, není proč bys měl otálet.

Prefekt se tedy zeptal: Je pravda, že tato dharmu je vlastně odkaz Prvního patriarchy Bódhidharmy, který k nám kdysi přišel ze Západní země?

Tak jest, přisvědčil Mistr.

Pak tedy, řekl prefekt, slyšel jsem, že když tento Bódhidharma přesvědčoval císaře Wu ve státě Liang, císař se Bódhidharmy zeptal, má-li nějaké zásluhy, je-li ctnostný tím, že on, císař, celý život buduje kláštery, podává almužny a koná oběti. Bódhidharma prý na to opáčil, že to vše není žádná zásluha ani ctnost. Císař Wu byl tím tak zklamán a pohoršen, že vykázal Bódhidharmu ze své země. Teď se tě ptám, mnichu, a prosím o vysvětlení, protože jsem stále ještě nepochopil, o co tehdy vlastně šlo.

Šestý patriarcha pravil: Ale tu opravdu nemohlo být ani řeči o nějakých zásluhách a ctnosti, prefekte, a proto nepochybuj o Bódhidharmových slovech. Císař Wu prostě sledoval špatnou cestu a neznal správnou dharmu.

Prefekt se přesto ptal: Jak to, že to nejsou žádné zásluhy ani ctnost?

Mnich řekl: Budováním klášterů, rozdáváním odměn a přinášením obětí si toliko zajišťujeme svá blaženství. Tato blaženství si však nelze plést se skutečnou zásluhou a ctností, neboť ty nenáleží ke sféře blaženosti, ale k dharmakáje(60). Jen vlastní dharmová přirozenost má zásluhu a ctnost, jen nazření této přirozenosti je zásluha, jen rovnost a přímočarost je ctnost.

Dovnitř nazíráme buddhovskou přirozenost a přitom navenek projevujeme nejvyšší pokoru. Neboť kdo ostatní lidi zlehčuje, kdo uznává jen já a my, zůstane sám bez zásluh a ctnosti. Se zdánlivou a falešnou přirozeností i tvá dharmakája zůstane bez zásluhy a ctnosti. Myslí toliko na činy ctnosti, myslí na rovnost a přímočarost srdce, pak tvá ctnost nebude zlehčováním, činy zůstanou v pokoře. Pak tvé pěstování života bude zásluhou, tvé pěstování srdce bude ctností. Skutečná zásluha a ctnost vyvěrají jedině z konání srdce. Blaženství je něco jiného než zásluha a ctnost. Císař Wu neznal pravou dharmu, Bódhidharma se nedopustil chyby.

35

Prefekt se hluboce uklonil a znovu se otázel: Viděl jsem mnichy, uředníky i laiky, kteří pravidelně vzývali Velkého Buddha Amitábh(61) a přáli si narodit se příště v Západní zemi. Vysvětli mně, prosím, mnichu, je vůbec možné se tam narodit? Věřím, že rozptýlíš mé pochyby.

Mistr pravil: Poslouchej, prefekte, co ti řeknu. Ve Šrávastí hovořil První z lidí o Západní zemi a o obrácení na pravdu. Súra však jasně praví, že toto neleží od sebe daleko. Jde-li o lidi prostšího založení, hovoříme o vzdálenosti, hovoříme však o blízkosti, jde-li o lidi vyšší inteligence. Lidé jsou totiž dvojího druhu, zatímco dharmu nezná takové rozdíly. Je veliký rozdíl mezi lidmi pobloudilými a probuzenými, je poznání pomalé a rychlé, pobloudilci vzývají Buddha, osvícení čistí své srdce. Proto pravil Buddha, jdi a čistí své srdce, potom i Buddhova zem bude čistá.

Prefekte, záleží jen a jen na čistotě našich srdcí, má-li i tato Východní zem být prostá hříchu. A naopak i Západní zem bude plná hříchu, bude-li v ní srdce nečisté. Jen pobloudilí lidé se chtějí rodit na východě nebo na západě. Všechny země jsou stejné. Stačí, aby v srdci nebylo nečistoty, a rázem má takové srdce blízko k zemi Západní. Naopak, připustí-li srdce v sobě nečistotu, marně bude vzývat Buddha, chtějí se narodit jinde. Zbavíte-li se deseti zel(62), jako byste ušli statisíce mil; zbavení osmi špatností(63), překonali jste tisíc mil. Učiňte srdce přímé a budete tam, co by luskl prsty. Uskutečnite-li deset dobrých činů, prefekte, je zbytečné chtít se narodit jinde. Neskoncujete-li ovšem s deseti zly ve svém srdci, Buddha vám nevyjde vstříc a nepozve vás k sobě. Pochopíte-li náhlou dharmu nenarození, v jediné kšané užijete Západní zem. -Nepochopíte-li mahájánu náhlého učení, vzývejte si Buddha jak chcete, vaše cesta k životu jinde bude nekonečná a nedojdete k cíli.

Budeš-li si přát, prefekte, pokračoval Šestý patriarcha, přinesu vám Západní zemi v jediné kšané, budete ji mít před očima, budete si ji moci prohlédnout po libosti.

Prefekt se hluboce uklonil: Mohu-li ji spatřit tak, jak říkáš, není už důvodu, pro který bych se měl rodit jinde? Ale přesto bych rád, mnichu, kdybys mně ve své slitovnosti ukázal Západní zem, nic lepšího bych si nemohl přát.

Mistr pravil: Máme-li u nás v Číně vidět bez obtíží Západní zem, nechme ji rozpadnout.

Shromáždění ustrnulo. Nikdo nevěděl, o čem to mluví.

Mistr pokračoval: Vy, kteří jste se zde shromáždili, poslouchajte a uvažujte se mnou. Vezměte smyslové tělo lidí jako město; oči, uši, nos, jazyk a kůže jsou městské brány; venkovních bran je pět, vnitřní je brána mysli. Srdce je zem, přirozenost je její král. Je-li přítomna přirozenost, je tu král, odejde-li přirozenost, král není; je-li přirozenost přítomna, tělo a srdce trvají, odejde-li přirozenost, tělo a srdce zanikají.

Buddha je plod vaší vlastní přirozenosti, nehleďte jej nikde mimo sebe. S vlastní přirozeností oblouzenou je i Buddha docela obyčejnou bytostí; s vlastní přirozeností probuzenou stávají se i obyčejné bytosti buddhy. Milosrdenství je Guanyin(64), radostné odevzdání se jmenuje Mahástháma, schopnost čistoty je Šákjamuni(65), přímost je Máitréja(66), člověčí Já je hora Suméru, svedené srdce je oceán, trýzně jsou na něm vlny, žárlivé srdce je zlý drak, prašné starosti jsou ryby a želvy, falešné bludy jsou duchové a démoni, trojí jed je peklo, hloupost a slepota jsou netvoři, desatero dobrých skutků je nebe. Bude-li Já zbaveno člověčiny, hora Suméru se musí sama skácet, je-li srdce zbaveno scestnosti, vody oceánu vyschnou, zmizí-li trýzně, vlny opadnou, zbavíte-li se jedu, který vás otravuje, ryby a draci vyhynou.

Nechte Tathágotu probuzené přirozenosti(67) rozsvítit světlo jeho velké moudrosti nad krajinou srdce, on touto moudrostí osvětlí šestero bran, svou čistotou rozbije šest nebes žádostí(68), a až dopadne světlo tam dolů, tři jedy jako by zmizely a peklo bude rázem vyvráceno. Rozjasní-li se takto uvnitř i venku, nic se tu nebude lišit od země Západní. Jinak se tam nelze dostat. Na to shromáždění propuklo v obdivný jásot a ten jásot stoupal až k nebesům, neboť i tito omylní lidé najednou vše pochopili. Prefekt se hluboko poklonil, volaje pochvalně, že to je vynikající, vynikající, a že by si přál, aby všechny bytosti všehomíra tuto dharmadhátu slyšely, aby všichni procitli a pochopili.

36

Mistr pravil: Přejete-li si cvičit, můžete tak činit doma, kvůli tomu nemusíte přebývat v klášteře. Ovšem pobývá-li už někdo v klášteře, a přitom nedbá o cvičení, je to totéž, jako když člověk se zlým srdcem vtrhne do Západní země. Zatímco zůstáváte-li doma a cvičíte přitom, je to, jako když obyvatelé Východní země pěstují dokonalost. Stačí chtít a ve svém domově sám pěstovat čistotu a Západní země je tu.

Prefekt se tázal: Ale jak mám doma cvičit, mnichu, rád bych měl nějaký návod.

Mistr pravil: Složil jsem, přátelé, pro mnichy i pro laiky píseň o neexistenci forem. Budete-li si ji předzpěvovat a podle ní jednat, zůstanete se mnou stále a nikdy se nerozejdeme.

Píseň praví:

Dokonalost výkladu i dokonalost srdce jsou
jak slunce zavěšené v nebeském prostoru.
Šířením dharmy náhlého učení pak vejdemo
do světa vymýtít ty bludné doktríny.
Není však v dharmě náhlosti ani postupnosti,
to jen probuzení bývá pomalejší anebo rychlejší.
Učí-li se dharmě náhlého učení omezení lidé,

nedovedou ji pochopit,
proto je třeba tisícových způsobů výkladu,
jež ve shodě s principem končí v jediném.
Tak slunce moudrosti rozžehneme
v strastí potemnělém domě.
Od strastí pocházejí bludy,
od jejich vypuzení pravda,
ač stejně marné jsou, pravda i blud,
toliko úplnou čistotou vcházíš do nirvány.
Vždyť bódhi z úplné čistoty pochází,
pohnuté srdce je omyl.
Však čistá přirozenost leží vprostřed omylů,
jen pravda dostihne hradeb tří vighna.
Jsme-li už na cestě,
nic nás nezastaví.
Odhalující omyly v sobě,
ve shodě s Cestou jsme.
Každá bytost jde svou cestou,
sejde-li z této, nenajde jinou,
hledajíc Cestu, nevidí ji,
hledajíc Cestu, končí v beznaději.
Chceš-li najít Cestu,
jednej podle pravdy,
neboť to je Cesta.
Bez srdce pravdivého půjdeš tmou
a cestu nespatriš.
Kdo Cestu opravdu pěstuje,
nesoudí prohřešky druhých,
kdo chyby druhých sleduje,
sám nejvíc chybí, podlý
Prohřešky druhých nejsou tvá vina,
tvou vinou toliko tvé chyby jsou.
Hřešícího srdce se zbav
a rozbiješ svou strast.
Chceš-li však napravit hlupáky,
musíš si najít prostředky,
abys jim zamezil chybovat,
jinak se bódhi nezjeví.
Dharma je z tohoto světa.
Nikdy však tento svět neopouštějme tak,
že půjdeme hledat jeho překročení mimo něj.
Bludné ty názory v světě zůstávají,
jen pravda je překročí.
Jak bludy, tak pravda nakonec vymizí,
neboť je v přirozenosti bódhi všechno
tak, jak to je.
Toto je náhlé učení,
toto je mahájána.
Bloudění trvalo řady kalp,
v jediné kšaně se probudíš.

Mistr pravil: Přátelé, budete-li odříkávat pozorně tuto gáthu, budete-li podle ní jednat, zůstanete při mně, i kdybyste ode mne odešli tisíce mil daleko. Nebudete-li takto jednat, i kdybychom stáli sobě tváří v tvář, budeme od sebe tisíce mil. Každý ať sám sebe pěstuje, dharma na nikoho nečeká. Teď se však rozejdeme, neboť já se vracím do hor Caoqi. Kdyby vás přepadly veliké pochyby, přijďte za mnou do oněch hor a já vaše pochybnosti rozptýlím, spolu nahlédneme do světa buddhi.

Na to se shromáždění úředníci, mniši i laici hluboko poklonili Huinengovi a všichni do jednoho si povzdychli: Jaké to probuzení! Nic podobného jsme dosud neslyšeli. Požehnaný je kraj Lingnan, že se buddhi zrodilo právě zde. Kdo by si to byl pomyslíl.

Pomalů se rozcházel.

Mistr Huineng se vydal do hor Caoqi a více než čtyřicet let obracel oba kraje Shaofou a Guangfou. Hovoří se o třech až pěti tisících žáků, mnichů i laiků, ale úplný počet nikdo nezná. Hlavní odkaz zanechal v této Tribunové sůtře, jež se stala příkazem, kterým je třeba se řídit.

Kdo Tribunovou sůtru nevlastní, zůstává bez pověření. Je třeba připsat místo určení, rok, měsíc, den, rodné i osobní jméno příjemce, vše se připojuje při předání Sůtry.

Kdo nemá Tribunovou sůtru, a tím ani pověření, není žákem Jižní školy. Kdo nezískal toto pověření, i kdyby neví, jak vykládal tuto dharmu náhlého učení, nepoznal její základ a nevyhne se nakonec hádání. Ten, kdo dosáhl dharmy, dává přednost činům. Hádat se znamená ctižádostivé srdce a to znamená stavět se zády k Cestě.

Všeobecně se vypráví, že na jihu se stal vůdcem školy mistr Huineng, na severu opat Shenxiu, a nikdo už neví, jak k tomu vlastně došlo. Tak tedy, zatímco čchanový opat Shenxiu působil v klášteře Yuquan v okrese Tangyang v prefektuře Jingnan(69) a tam pěstoval svá cvičení, mistr Huineng působil v horách Caoqi, třicet pět mil na východ od hlavního města prefektury Shaofou. Dharma je jednoho rodu, to jenom lidé pocházejí z jihu nebo ze severu. Tak také došlo k ustavení jižní a severní větve.

A proč postupnost a náhlost?

Dharma je jednoho druhu, to jen naše prohlédání je tu pomalejší, tu rychlejší, pomalejší tíhne k postupnosti, rychlé tíhne k náhlosti. Samotná dharma není ani postupná, ani náhlá, to jen lidé jsou bystřejší anebo těžkopádnější, a proto se mluví o postupnosti nebo o náhlosti.

Mistr Shenxiu musil stále poslouchat, jak si lidé vyprávějí o tom, že Huinengova dharma je rychlá a že míří přímo k Cestě.

Mistr Shenxiu si povolal svého žáka mnicha Zhichenga a řekl mu: Jsi dost bystrý, věci znalý. Něco pro mne udělaš. Vypravíš se do hor Caoqi a dojdeš až tam, kde žije Huineng. Hluboce se mu pokloníš, ale potom budeš už jen poslouchat. Nepovíš mu, že jsem tě já k němu poslal. Vštípíš si do paměti hlavní smysl toho, co od něj uslyšíš, zapamatuješ si to a přijdeš mi to říci. Uvidíme, zda je Huinengovo pojetí rychlejší nežli mé. Vrať se hned, jak to jen bude možné, nezkoušej mou trpělivost.

Zhicheng přijal posláni rád. Za necelého půl měsíce byl v horách Caoqi. Vyhledal mnicha Huinenga, hluboce se mu poklonil a pak už jen naslouchal jeho slovům, aniž prozradil, odkud a proč přišel. Tak vyslechl mnich Zhicheng dharmu a pod vlivem těch slov okamžitě dosáhl probuzení a pobratřil se s vlastním srdcem. Vstal, hluboko se poklonil a sám od sebe promluvil: Mistře, tvůj učedník sem přišel z kláštera Yuquan. U mistra Shenxiua jsem nedosáhl pobratimství ani probuzení, zato když jsem vyslechl tvůj výklad, pobratřil jsem se se svým srdcem okamžitě. Odpusť mi, mnichu, neboť je mým přáním přijímat i nadále od tebe naučení a ukázání.

Mistr Huineng pravil: Jestliže jsi však přišel odtamtud, jsi vlastně špeh.

Zhicheng pravil: Byl jsem jím dokud jsi ke mně nepromluvil, ano, byl jsem jím, jakmile jsi však promluvil, už jím nejsem.

Šestý patriarcha pravil: Naše strasti a naše pocity jsou naše bódhi. Pokaždé je to stejné.

41

Mistr oslovil Zhichenga: Slyšel jsem, že tvůj učitel učí lidi kázni, soustředování dhjána a moudrosti pradžňá. Řekni mi, jaká je to kázeň, jaké je to soustředování, jaká je to moudrost, kterým učíte druhé, mnichu.

Zhicheng pravil: Mnich Shenxiu vykládá kázeň šíla, soustředování dhjána a moudrost pradžňá následovně. Nečinit zlé se nazývá kázní šílou, uskutečňovat dobré se nazývá moudrostí pradžňou, vyčistit myšlení se nazývá soustředováním dhjánou. To je to, co on nazývá kázní, soustředováním a moudrostí, a v tomto smyslu je také vykládá. Nevím, jak na to nahlížíš ty, mnichu?

Mnich Huineng odpověděl: Proti tomuto vysvětlení se vcelku nedá nic namítat. A přece mám jiný názor.

Zhicheng se zeptal: Jak jiný názor?

Huineng odušil: Poznání je pomalé anebo rychlé.

Teprve když Zhicheng znovu naléhal, aby mu vysvětlil, jak on se dívá na kázeň šíla, soustředování dhjána a moudrost pradžňá, pravil Mistr: Poslechni si tedy můj výklad, abys viděl, jak se dívám na ty věci já. Krajina srdce zbavená pochyb je splněným příkazem vlastní přirozenosti. Krajina srdce zbavená zmatků je soustředěním vlastní přirozenosti. Krajina srdce zbavená hlouposti je moudrostí vlastní přirozenosti.

Po krátké chvíli mistr Huineng pokračoval: Vaše kázeň šíla, vaše soustředování dhjána, vaše moudrost pradžňá přesvědčí lidi mělkých kořenů, moje kázeň, soustředění a moudrost

přesvědčí lidi vyšší. Probuzení je věcí jednoho každého samotného, a proto nestanovují žádné obecně platné příkazy, pravidla soustředování, zásady moudrosti.

Zhicheng řekl: Prosím, Mistře, vysvětli mně toto nestanovení.

Mistr řekl: Co je tu k stanovování, je-li naše vlastní přirozenost bez chyb, beze zmatků, bez hlouposti, je-li každá naše myšlenka osvětlena pradžňou, zůstaneme-li vzdáleni vnějším formám dharm? Přirozenost je náhlá proměna, ustanovování je postupnost; a proto se naše úmluva zakládá na nestanovování.

Zhicheng se ještě jednou hluboce uklonil, ale již neodešel z hory Caoqi, stal se Mistrovým žákem a nikdy ho neopustil.

42

A byl jiný mnich, jmenoval se Fada a již sedm let pravidelně odříkával Lotosovou sútru(70), a přece zůstávalo jeho srdce pomýlené a on stále nedokázal pochopit, kde je pravá dharm.

Stále se nevyznám v této sútře, Mistře. Tvé vědění je široké, tvá moudrost je velká, rád bych, abys mně pomohl vyřešit mé pochyby.

A Mistr pravil: Fada, tvé jméno znamená "Dosahující Dharmu". Ne, v této sútře není nejasnosti, to jen tvé srdce bloudí, i při své snaze najít pravou dharmu. Ten, kdo má srdce dosti soustředěné, sútru pochopí. V životě jsem se nenaučil písmu, ale dones mi Lotosovou sútru a přečti mi z ní, já si tě poslechnu a uvidíš, že porozumím.

Fada donesl tedy Lotosovou sútru a část z ní Mistrovi přečetl.

Šestý patriarcha mu naslouchal, pochopil ihned Buddhovu myšlenku a hned také Fadaovi Lotosovou sútru vyložil.

Pravil Šestý patriarcha: Věz, Fada, tato Lotosová sútra neříká nic zbytečně, jejich sedm svazků obsahuje podobenství a příběhy o příčině a následku. Tathágata hovořil o třech prostředcích jenom proto, že lidé jsou v podstatě nechápaví. Ze slov Sútry však vysvítá, že není jiného prostředku, jediný je prostředek Buddha.

Mistr dále pravil: Naslouchej, Fada, tomuto jedinému Buddhovu prostředku a nepátrej po dalších dvou Buddhových prostředcích, neboť tím je tvá přirozenost jen uváděna v omyl. Kde je v Sútře ten jediný Buddhův prostředek, ti řeknu. Sútra praví: Všichni buddhové včetně Nejvyššího a Jediného se zjevili světu jen kvůli té jediné a hlavní události v řetězu příčin a následků. - Jak si tuto pravdu vysvětlit? Jak tuto dharmu uskutečňovat? Poslouchej, co ti řeknu.

Lidské srdce nemyslí, vyrůstá a pramení z prázdné tišiny, je vzdáleno scestným názorům, a to je ta první veliká událost v řetězu příčin a následků. Nebloudit uvnitř ani venku, znamená být dalek rozpolcenosti. Venku nás mylí formy, uvnitř nás mylí prázdnota. Uprostřed forem být vzdálen formám, v prázdnotě nebýt prázdňou, to je to, čemu se říká nebloudit uvnitř ani venku. Pochopíš-li tuto pravdu, tvé srdce se touto myšlenkou otevře a ty vejdeš do světa.

Čemu se srdce otevírá? Otevírá se poznání buddhi, buddhi je něco jako vnímat. Toto vnímání se děje čtyřmi branami: je to poznání otevření, je to poznání ukázání, je to poznání pochopení, je to poznání vstoupení. Tak tedy otevření, ukázání, pochopení, vstoupení. Tudy vejdeš a zakusíš poznání, nazřeš svou původní přirozenost a dosáhneš vykročení ze světa.

Mistr pokračoval: Fada, je stále mým přáním, aby se lidé celého světa v krajině svého srdce neustále otvírali poznání buddhi, aby se nikdo neotvíral živočišnému poznání. Lidé s bloudícím srdcem staví na vědění, tím se sami otvírají poznání živočichů. Ti, kdo myslí správně, vyzvedají pravou moudrost a osvícení, otvírajíce se tak poznání buddhi. Neotvírej se poznání živočichů, otvírej se poznání buddhi, jen tak vykročíš ze světa.

Mistr dále pravil: Toto je tedy, Fada, pravda o jediném prostředku Lotosové sútry, který byl později rozveden do tří jen kvůli bloudícím lidem. Ty však zůstaň u prostředku jediného!

Mistr pravil: Fada, činné srdce obrací Lotosovou sútru, nečinné je Lotosovou sútrou obráceno; to, jež jde správnou cestou, obrací Lotos, to, jež se dostalo na scestí, je Lotosovou sútrou obráceno, počínající poznání buddhi obrací Lotosovou sútru, poznání živočichů je Lotosovou sútrou obráceno.

Mistr naposled opakoval: Jednat podle dharmy znamená obracet Sútru.

Sotva jej mnich Fada vyslechl, zakusil pod vlivem těchto slov velké probuzení, rozplakal se, zanaříkal a řekl: Ó, Mistře, vskutku jsem dosud neobrátil Lotos, sedm let jsem byl Lotosem obrácen, od této chvíle však obracím Lotos a každou myšlenkou budu uskutečňovat skutky bódhi.

Mistr pravil: Vždyť uskutečňovat bódhi je bódhi. A každý, kdo je v té chvíli slyšel, pochopil a každý dosáhl probuzení.

43

Byl jeden mnich a jmenoval se Zhichang. Tento mnich také přijel do hor Caoqi, aby tam pozdravil Mistra a zeptal se ho na smysl dharmy čtyř prostředků.

Zhichang se zeptal Mistra: Buddha hovořil o třech prostředcích. Teď slyším zase hovořit o nějakém nejvyšším prostředku. Tvůj pokorný žák tomu nerozumí a doufá, že se mu od tebe dostane poučení.

Mistr Huineng pravil: Obrát' pozornost ke svému tělu i srdci, neopírej se o žádné formy dharmy mimo sebe. Na počátku nebyla dharmy čtyř prostředků, bylo tu však lidské srdce, jež mělo čtyři stupně, odtud čtyři prostředky dharmy. Vidět, slyšet, číst, odříkávat jsou malé prostředky. Chápat dharmu, rozumět jejímu smyslu jsou prostřední prostředky. Poznat desetitisíce věcí, ovládnout deset tisíc cvičení, ničeho se neodříkat, ale zřící se všech forem dharmy, a tím dosáhnout prázdnoty - to je nejvyšší prostředek. Prostředek je uskutečňovat smysl, a ne o něm ústy rozprávět. Pracovat na sobě a neptat se mne, toho je ti třeba.

44

Byl ještě jiný mnich a jmenoval se Shenhui, pocházel z Nanyangu. Dorazil do hor Caoqi, a když uctivě pozdravil, zeptal se mnicha, zda prozře či neprozře, sedí-li v meditaci.

Mistr vstal a třikrát uhodil Shenhuie, načež se ho zeptal: Uhodil jsem tě, cítíš bolest, nebo necítíš?

Shenhui odpověděl, že cítí i necítí.

Šestý patriarcha pravil: Také já jsem prozřel i neprozřel.

Shenhui se vyptával dále: Mistře, jak to, žes prozřel i neprozřel?

Mistr pravil: Dívám se a stále vidím jen to, co sužuje mne samého. Proto říkám, že jsem prozřel.

Po chvíli pokračoval: Říkám-li, že jsem prozřel, znamená to, že vidím. Vidím zlo, které sužuje mne samotného. Říkám-li současně, že jsem neprozřel, znamená to, že nevidím zlo, které na světě činí jiní lidé. I ty si však cítil i necítil bolest, jak to?

Shenhui odpověděl: Říkám-li, že necítím bolest; znamená to, že jsem jako strom či kámen, který necítí nic. Říkám-li současně, že cítím bolest, znamená to, že jsem jako obyčejní lidé. Mám odpor k obojímu.

Mistr pravil: Shenhui, vidět i nevidět jsou jen dvě strany duality, bolest je zrod i zánik, ty nemáš ani zdání o své přirozenosti, a přitom se opovažuješ přijít a zahrávat si se mnou.

Shenhui opakoval svůj pozdrav a už nepromluvil.

Mistr pravil: Tvé srdce bloudí a nevidí. Ptáš se učitele na cestu. Kdybys měl vidoucí srdce, sám bys viděl a jednal bys podle zásad dharmy. Ale protože dosud bloudíš, protože dosud nevidíš své srdce, jdeš a vyptáváš se Huinenga, můžeš-li prozřít nebo ne. Mé vidění je mé poznání, které se nedá vyměnit za tvé bloudění, tak jako bys ty svým viděním nemohl nahradit mé bloudění. Proč se tedy sám nepěstuješ a místo toho se ptáš mne, vidím-li či nikoli?

Mnich Shenhui se mu hluboce poklonil a stal se jeho žákem. Neodešel již z hor Caoqi a zůstal navždy při něm.

45

Mistr svolal žáky Fahaie, Zhichenga, Fada, Zhichanga, Zhitonga, Zhichea, Zhidaoa, Fazhena, Farua a Shenhuie.

Mistr pravil: Je vás deset mých žáků, přistupte ke mně blíž, jste jiní než druzí. Až překročím práh smrti, rozejděte se každý do jiného kraje, a já vás nyní poučím, jak máte vysvětlovat dharmu, aby naše učení nezaniklo. Vyložím vám, jak uvádět do dharmy po částech, předvedu vám třicet šest tezí a antitezí(71). Nechte věci volně vznikat a zanikat a vystříhejte se duality. Až budete vykládat dharmu, nevzdalujte se přirozené povaze věcí a jejich podobě. Bude-li se vás na dharmu někdo ptát, vyjadřujte se v paralelách a v příkladech. Vše, co přichází, souvisí s tím, co odchází, obě dharmy se nakonec vyloučí a nebude úniku.

Tři dharmy jsou skandha, dhátu a ájatana(72). Je patero skandh, je osmnáct dhát, je dvanáct ájatan.

Jak se jmenuje pět skandh? Je skandha zjevování, skandha vnímání, skandha myšlení, skandha chování, skandha vědění.

Jak se jmenuje osmnáct dhát? Šestero látek, šestero bran, šestero vědění.

Jak se jmenuje dvanáct ájatan? Vně je šestero látek, uvnitř je šestero bran. Jména šesti látek? Vzhled, zvuk, vůně, chuť, dotek a dharma. Jména šesti bran? Oko, ucho, nos, jazyk, tělo a mysl.

Dharma ve své přirozenosti dává vznikat šesti věděním - vědění oka, vědění ucha, vědění nosu, vědění jazyka, vědění těla, vědění mysli; je to šestero bran, kterými vniká šestero druhu prachu.

Protože přirozenost obsahuje deset tisíc dharm, říká se jí skladiště vědění, ála javidžňána.

Myšlení je koloběh vědění, rodí se ze šesti vědění, prochází šesti branami, vnímá šestero látek. Tyto tři šestice dávají číslo osmnáct. Ze špatné přirozenosti povstává osmnáct špatností; ze správné přirozenosti povstává osmnáct správností.

Bytosti, jež činí zlé, jsou bytosti obyčejné; bytosti, jež činí dobré, jsou buddhové.

Z čeho činí, co činí?

Ze své přirozenosti.

46

V přírodě, která nás obklopuje, existuje pět protikladů: protiklad nebe a země, protiklad slunce a měsíce, protiklad tmy a světla, protiklad jin a jang (73), protiklad vody a ohně.

V protikladech pojmů a učení rozeznáváme dvanáct protikladů: protiklad činnosti a nečinnosti, zjevnosti a nezjevnosti, vlastnosti a nevlastnosti, pomíjivosti a stálosti, plnosti a prázdnoty, pohybu a klidu, čistoty a špíny, světskosti a božskosti, mnišství a laictví, stáří a mládí, velikosti a malosti, délky a krátkosti, výšky a nízkosti.

V činění, jehož pramenem je naše přirozenost, je devatenáct protikladů: protiklad špatnosti a správnosti, protiklad hlouposti a moudrosti, tuposti a vzdělanosti, zmatenosti a soustředěnosti, poslušnosti příkazu a jeho odmítání, přímosti a křivosti, skutečnosti a neskutečnosti, příkrosti a mírnosti, strasti a bódhi, soucitu a ublížení; radosti a zášti, štedrosti a skouposti, pokroku a ústupnosti, zrození a zániku, stálosti a nestálosti, duchovního těla dharmakája a smyslového; proměnného těla nirmánakája a konečného těla sambhógakája, podstaty a účelu, přirozenosti a formy, citlivosti a necitlivosti.

Ve slovech a projevech existuje dvanáct protikladů, v okolnostech, jež nás zvenčí obklopují, existuje pět protikladů, v činění naší přirozenosti existuje devatenáct protikladů. Z toho se skládá učení o třiceti šesti protikladech.

Učení o třiceti šesti protikladech, užíváme-li je rozumně, dovoluje pochopit všechny sútry, v každém ohledu se vystríháte dualismu.

Hovoříte-li s lidmi o tom, jak je tomu s třiceti šesti protiklady ve fungování naší přirozenosti, navenek se vystříhejte formy ve formách, uvnitř se vystříhejte prázdnoty v prázdnotě.

Neboť vytvářet uměle prázdno není nic jiného než prodlužovat nejasnost, umělé vytváření formy neznamená nic jiného než prodlužovat scestné názory.

Pohaň učení a rovnou řekni, že nepotřebuješ písma. Jakmile jsi ovšem jednou prohlásil, že nepotřebuješ písma, měl bys vlastně přestat mluvit, neboť i tvá promluva je písmo. Vysvětlovat prázdnotu na příkladu vlastní přirozenosti je jistě správné, ale tím už naše přirozenost přestala být prázdna.

Jsme oblouzeni vlastními bludy. Řeč ztratila smysl. Tma nepochází z tmy. Tma je proměna světla. Světlo vyvstane ze tmy.

To, co přichází, souvisí s tím, co odchází. Tak je tomu i s třiceti šesti protiklady

47

Mistr pravil: Vás deset mých žáků bude jednou předávat dharmu. Budete předávat dharmu a budete vykládat i tuto Tribunovou sútru, tak naše škola nezanikne. Kdybyste Tribunovou sútru neměli, kdybyste ji nemohli předávat pozdějším, ztratili byste můj odkaz. Nyní ji tedy máte. Předávejte ji z pokolení na pokolení, šířte ji. Potkat Tribunovou sútru je jako potkat mne, je to jako dostat ode mne osobní naučení.

Deset mnichů přijalo tuto výzvu, opsali si Tribunovou sútru, předávali ji pak z pokolení na pokolení a šířili ji. A každý, kdo ji přijal, nahlédl svou přirozenost.

48

Mistr vešel do nirvány třetího dne osmého měsíce v druhém roce vládního období Xiantian(74).

Své žáky si svolal a s nimi se rozloučil osmého dne sedmého měsíce.

Pagodu mu vystavěli již v prvním roce vládního období Xiantian v klášteře Guoen v Xinfou. Následujícího roku, v onom druhém roce vládního období Xiantian v sedmém měsíci, přišla tedy chvíle rozloučení. Mistr pravil: Přistupte ke mně blíž. Chystám se opustit tento svět, až nastane osmý měsíc, a proto ti z vás, kdo máte ještě nějakou pochybu, ptejte se, dokud je čas. Zbavím vás vašich nejistot, neboť je třeba, abych učinil konec vašemu bloudění a dal vám mír a radost. Jakmile jednou odejdu, nikdo vás už nepoučí.

Vyslechnu vše jej, Fahai s druhými mnichy se rozplakali a naříkali. Jediný Shenhui zůstal bez hnutí a neplakal. A Šestý patriarcha řekl: Shenhui je mladý mnich, ale už ví, co je dobré a co není dobré, jeho se nedotkne chvála ani hana. Vy ostatní to nevíte. Čemu jste se vlastně učili celé ty roky v horách? Pláčete? Pro koho vlastně? Domníváte se snad, že nevím, kam se ubírám?

Neodcházel bych od vás, kdybych to nevěděl. A vy přece pláčete. To znamená, že nevíte, kam odcházím. Neplakali byste, kdybyste to věděli. V naší přirozenosti se nic nerodí ani nezaniká, nic neodchází ani nepřichází. Sedněte si, dám vám gáthu o pravdě a zdání, o pohybu a klidu,

dám vám gáthu, abyste si ji mohli odříkávat. Zjistíte, že myšlenka této gáthy se shoduje s mou hlavní myšlenkou. Budete-li podle ní jednat, neztratíte můj hlavní odkaz.

Mnichové se hluboce poklonili a prosili Mistra, aby jim zanechal gáthu, o níž mluví, oni ji věrně podrží v paměti a budou se jí řídit.

Gátha zněla:

V každém nebytí je pravda,
za pravdu neměj, co se jeví.
Budeš-li se pokoušet uvidět pravdu,
to, co uvidíš, nebude nikdy pravda.
Máš-li mít pravdu v sobě,
straň se falše, tvé srdce bude pravda.
Ten, kdo cítí, chápe pohyb,
jen ten, kdo necítí, se nehýbe.
Pěstovat nehybnost
je nehybnost necítících.
Kdo poznat chce pravou nehybnost,
musí dosíci nehybnosti v pohybu.
Nehybnost je nehybnost,
v necítění není sémě buddhy.
Různé podoby dharmy rozlišuj,
nehybný zůstaň v prvotním principu!
Přijmout ten názor
je pravá takovost.
Říkejte žákům Cesty,
že musí usilovně užívat své mysli,
ale ať nikdo se v mahájánové škole
nedrží učení o životě a smrti.
Souhlasí-li s vámi, jež máte před sebou,
dál s nimi hovořte o smyslu buddhi,
nesouhlasí-li s vámi,
sepněte ruce, přejte jim radost a štěstí,
neboť to učení v zásadě nezná pře,
a tak se nehádáš, nemáš-li ztratit ideu Cesty,
neboť se příti o způsob dharmy
znamená bloudit,
nahánět přirozenost
do nových rození, umírání.

49

Shromáždění mniši vyslechli gáthu.

Pochopili Mistrovu myšlenku. Už se dále neodvažovali vésti disputace, a místo toho byli rozhodnuti pěstovat své jednání podle dharmy Hluboce se Mistrovi poklonili, vědomi si toho, že nezůstane dlouho na tomto světě. A opat Fahai předstoupil, řka: Mistře, komu má býti po vašem odchodu odevzdáno roucho a dharma?

Mistr pravil: Dharma byla již předána. Netřeba se více ptát. Za dvacet let po mé smrti vyvolají scestné dharmy zmatek(75) a můj hlavní odkaz bude zapomenut. Někdo však vstane a přijde, a bez ohledu na můj životní úděl určí, co je a není správné v Buddhově učení a pevně vytyčí hlavní odkaz. To bude má pravá a platná dharma.

Nehodí se roucho předávat. Nevěříte-li, zarecituji vám píseň o předávání roucha a odevzdávání dharmy minulých pěti patriarchů. Bylo již záměrem Prvního patriarchy Bódhidharmy, že nemělo být s dharmou předáváno roucho.

Poslouchejte tedy, zpívám píseň:

Píseň o Prvním patriarchovi mnichu Bódhidharmovi

Do říše Tangů přišel jsem učení předat,
vysvobodit pomýlené živé.
Jeden květ vydá patero lístků(76),
ovoce dozraje samo.

Píseň o Druhém patriarchovi mnichu Huike

Osudem byla přisouzena zem,
z té země vzejde semeno, květ.
Kdyby té země nebylo,
z čeho by vyrostl květ?

Píseň o Třetím patriarchovi mnichu Sengcanovi

Byť květ i semeno závisí na zemi,
ze země roste semeno i květ,
bez přirozené schopnosti růst
by nikdy ze země nerostly.

Píseň o Čtvrtém patriarchovi mnichu Daoxinovi

Semeno i květ mají schopnost růst,
ze země rostou semeno i květ,
leč nebýt příznivých určení,
nikdy by nevyrostlo nic.

Píseň o Pátém patriarchovi mnichu Hongrenovi

Živí přicházejí semeno sít,
z něho vyrostou neživý květ,
nebýt živých a nebýt semen,
krajina srdce by zůstala úhorem.

Píseň Šestáho patriarchy mnicha Huinenga

Krajina srdce už má svá semena,
květiny rostou tu v dešti dharmy,
chápeš-li květinu, živé i símě,
ovoce bódhi dozraje samo.

50

Mistr Huineng pravil: Poslouchejte dvě písně, jež jsem složil. Jejich myšlenku jsem vzal od mnicha Bódhidharmy. Budete-li se, lidé pobloudilí, ve svém jednání řídit těmito písněmi, dozajista spatříte svou přirozenost.

První píseň praví:

Vydá-li krajina srdce zlý květ,
patero lístků s kořeny
spolu vytvoří karmu temna,
vidění odvane vítr karmy.

Druhá píseň praví:

Vydá-li krajina srdce dobrý květ,
patero lístků s kořeny
spolu budou pěstovat pradžňá,
tak přijde Buddhovo bódhi.

Šestý patriarcha skončil gáthu a rozpustil shromáždění žáků.

Rozcházejíce se žáci zvažovali, co slyšeli, a pochopili, že Mistr už nebude dlouho přebývat na tomto světě.

51

Ještě později, bylo to třetího dne osmého měsíce, Šestý patriarcha pravil po jídle: Sedněte si, udělejte si pohodlí, chci se s vámi rozloučit.

Fahai se jej zeptal, po kolik generací se již předává dharma tohoto učení, a Šestý patriarcha pravil: Nejdříve ji předávalo sedm buddhů, Šákjamuni byl jako sedmý, osmý byl Kášjapa, devátý Ánanda, desátý Madhjántika, jedenáctý Šanavása, dvanáctý Upagupta, třináctý Drthaka, čtrnáctý Buddhanandi, patnáctý Buddhamitra, šestnáctý Páršva, sedmnáctý Punjajašas, osmnáctý Ašvaghóša, devatenáctý Kapimala, dvacátý Nágárdžuna, dvacátý první Kanadáva, dvacátý druhý Rá hulata, dvacátý třetí Sanghánandi, dvacátý čtvrtý Gajasáta, dvacátý pátý Kumáráta, dvacátý šestý Dsajata, dvacátý sedmý Vasubandhu, dvacátý osmý Manórhita, dvacátý devátý Haklénajašas, třicátý Simhabhikšu, třicátý první Basjasita, třicátý druhý Upagupta, třicátý třetí Sangharakáa, třicátý čtvrtý Subhamitra, třicátý pátý jihoindický princ Bódhidharma, třicátý šestý mnich Huike z říše Tchangů, třicátý sedmý mnich Sengcan,

třicátý osmý Daoxin, třicátý devátý Hongren a nakonec jsem to byl já, Huineng, který převzal dharmu jako čtyřicátý v pořadí.

Mnich dodal: Ode dneška přebíráte toto učení vy a je na vás, abyste jednali podle úmluvy, aby se neztratil hlavní odkaz.

52

Fahai znovu promluvil: Mistře, jakou dharmu nám zanecháváte ve chvíli, kdy se chystáte odejít. Jak učiníte, aby i v příštích pokoleních uviděli buddhi?

Šestý patriarcha pravil: Slyšte, stačí, budou-li budoucí pokolení bloudících lidí znát živé, pak mohou uvidět buddhi. Nebudou-li znát živé, neuvidí ho, i kdyby se po něm pídili deset tisíc kalp. Naučím vás tedy nyní znát živé, a tak vidět buddhi, navíc vám tu zanechám ódu o spatření pravého buddhi a vysvobození. Bloudící nevidí buddhi, probuzený vidí.

Fahai si přál slyšet tu píseň, která bude přecházet bez ustání z pokolení na pokolení. A Šestý patriarcha pravil: Slyšte, co vám teď řeknu. Chtějí-li lidé budoucích pokolení uvidět buddhi, mohou je vidět, jen poznají-li srdce buddhi a budou znát živé, neboť srdce buddhi je nerozlučně svázáno s živým, mimo živé není srdce buddhi:

Bloudícímu je Buddha bytost jako každá jiná,
probuzenému je každá bytost buddha.
Hlupákovi je Buddha bytost jako každá jiná,
vědoucímu je každá bytost buddha.
Obmyslnému srdci je Buddha bytost jako každá jiná,
rovnému je každá bytost buddha.
Je-li v celém životě srdce obmyslné,
Buddha zůstane ukryt mezi ostatními bytostmi.
Jakmile se myšlenkou probudí k rovnosti,
pak se každá bytost sama už stane buddhou.
Srdce každého z nás má svého buddhu,
tento náš Buddha je ten pravý buddha.

53

Mistr pravil: Žijte zde blaze, učedníci mí, a já vám k tomu odkazuji ódu, jež se nazývá Vysvobození skrze pravé buddhi naší přirozenosti. A až všichni bloudící lidé budoucích pokolení uslyší myšlenku této písně, spatří pravé buddhi svého srdce a své přirozenosti. Já se s vámi touto písní rozloučím.

Píseň praví:

Čistá přirozenost takovosti je pravý buddha,
tři jedy bludných názorů jsou pravý Mára.
V lidech s bludnými názory má Mára svůj dům,
buddha přichází za lidmi se správným věděním.

Bludné názory v naší přirozenosti rodí tři jedy,

Mára sem přichází bydlit.
Překazí-li však správné názory bujení tří jedů,
Mára se změní v buddhu, toho pravého, ne falešného.

Nirmánakája, sambhógakája, dharmakája
jsou tři těla,jež jsou vlastně jedno.
Půjdeš-li do sebe hledat sama sebe,
je to krok k buddhi i k bódhi.

Naše ryzí přirozenost roste z nirmánakáji,
čistá přirozenost přebývá v nirmánakáje.
Přirozenost nutí nirmánakáju projevit se,
pak přijde dokonalost, pravá, věčná.

Nečistá přirozenost vychází z čisté,
není tělo čisté přirozenosti mimo nečistotu.
Jen v přirozenosti se zbavíš pěti žádostí,
to je ta pravá chvíle uvidění přirozenosti.

Pochopit v tomto životě školu náhlého učení
znamená uvidět na vlastní oči buddhu.
Chceš něco pěstovat s tím, že hledáš buddhu,
nechápu, kde ho chceš hledat, toho pravého.

Můžeš-li v svém těle dosáhnout pravosti,
ta pravost bude důvodem k buddhovství.
Nehledat pravost v sobě, hledat buddhu jinde,
takové hledání je jen velká lidská bláhovost.

Dharma náhlého učení přitéká ze západu,
ale kdo se chce vysvobodit, musí se přičinit sám.
Zvěstujte všem učedníkům Cesty celého světa,
že je vše marné, nebudou-li se tímto řídit.

Mistr dokončil gáthu a oznámil svým žákům: Žijte blaze! Nyní se rozejdeme. Až odejdu,
nikdo ať neprolévá slzy světské lítosti, ať nikdo nepřijímá obětní peníze a látky, nikdo ať
nešije smuteční roucha, neboť by to nebyla svatá dharm a on by nebyl mým žákem.

Chovejte se dál,jako bych tu byl, a zůstaňte sedět spolu. Nebude-li pohybu ani klidu, života
ani smrti, odchodu ani příchodu, pravdy ani lži, setrvání ani vzdálení, rozhostí-li se tichý mír,
to bude velká Cesta.

Budete-li dál jednat podle dharmy,jako jste to činili ve dnech, kdy jsme byli spolu, mým
odchodem se nic nezmění. Kdybych zde zůstal a vy byste se obrátili proti dharmě, mé
setrvávání zde by nebylo k ničemu.

Mistr domluvil, a když noc pokročila ke třetí hlídce, zemřel.

Mistr měl sedmdesát a šest let.

Toho dne, kdy Mistr překročil práh smrti, zalila klášter podivná vůně, která se rozptýlila teprve po několika dnech. Hory se kácely, zem se chvěla, stromy v lesích zbledly, slunce a měsíc pohasly, oblaka hnaná větrem ztrácela barvu.

Osmého měsíce třetího dne překročil práh smrti a v jedenáctém měsíci uctili posvátné místo jeho božského spočinutí a pohřbili jej v horách Caoqi.

Z jeho dračí schránky(77) se řinulo bílé světlo, stoupalo rovněž k nebesům a teprv druhého dne se začalo rozptylovat.

Shaoský prefekt Wei Qu dal vztyčit pamětní stélu, k níž dodnes přinášejí oběti.

Tuto Tribunovou sútru sestavil opat Fahai.

Ani opat nežil věčně a předal ji svému spolužáku Daocanovi(78).

Ani Daocan nežil věčně a předal ji svému žáku Wufenovi(79). Wufen sídlí v klášteře Faxing v horách Caoqi v kraji Lingnan a tam v současné době vykládá a předává tuto dharmu.

Bude-li tato dharmu ještě někdy předávána, pak ten, kdo ji bude přijímat, musí mít hluboké vědění a upřímnou víru v Buddhovu dharmu. Nechť v sobě nalezne velikou lásku a vezme tuto sútru jako odkaz, jímž se bude řídit, a nikdy v tom nepřestane.

Já, mnich, pocházím z Qujiangu v Shaoshou. Poté, co vešel Tathágata do nirvány, jeho učení se rozšířilo do východních zemí, stalo se obecným majetkem, který nepřestáváme předávat; naše srdce v tom nepřestanou.

Neboť to je pravé bódhisattvovství, vysvětlovat opravdové poučení, jít příkladem. Ale učte jen lidi velikého vědění, neboť jen to je v souhlase s odkazem.

Tuto dharmu nechť dostanou všichni, kdo se zavazují, že se budou podle ní chovat a jednat podle ní, nebudou ustupovat před obtížemi, budou překonávat utrpení, jež je potkají, nacházejíce v tom nejhlubší štěstí a ctnost.

Kdo takovou povahu nemá, komu se nedostává vloh, ať tuto dharmu ještě hledá.

Nechť se však žádným způsobem nedostane Tribunové sútry tomu, kdo se zákonům protíví a postrádá ctnost.

Zvěstujte toto všem lidem téže cesty, aby znali nejtajnější ideu.

konec

VYSVĚTLIVKY

1. *Tribunová sůtra* - Název se vztahuje k místu, jež bylo v buddhistických klášterech zřizováno pro kázání mistrů žákům. Výklad, který ztotožnil čínské slovo tam se sanskrtským slovem dána čili donátorství je málo pravděpodobný a v komentářích nedoložený. Někdy používaný překlad Oltářová sůtra je stejně zavádějící jako Katedrová sůtra.
2. *v klášteře Velké čistoty* - Klášter Dafan stál pravděpodobně v centru hlavního města prefektury Shao v jihočínské provincii Goangdong.
3. *žákem mocné dharmy Fahaiem* - V samotné sůtre je Fahai zmiňován ještě dvakrát, a to v 55. a 57. kapitole, jiné prameny jej však neuvádějí nebo se dopouštějí zjevných anachronismů.
4. *učení mahápradžňápáramitá* - viz 26. kap. Sůtry
5. *příkaz neformovosti* - Čínský termín wu-xiang těžko výstižněji přeložit. Pojem je utvořen analogicky se starším taoistickým termínem wu wei, ne-zasahování, ne-činění, analogický je i jiný zenový termín wu-nian, ne-myšlení. Wu je zápor, xiang znamená podobu, ale také rozlišování podle podoby, to jest rozlišování, rozdělování věci podle toho, jak se věci jeví zevně. V tomto příkazu jde v podstatě o popření jevového aspektu skutečnosti s důrazem na nerozdílnou hlubokou jednotu bytí.
6. *prefekt Wei Qu* - Zmiňován je v několika starších pramenech; podle jednoho z nich se stal prefektem až v roce 713, tedy v roce Huinengovy smrti. To znamená, že v době údajné Huinengovy přednášky by byl nejspíš jedním z nižších hodnostářů správy prefektury Shao. Je mu připisována dedikace zemřelému patriarchovi; tvrdí se to v 54. kapitole našeho textu, ale nejen tam.
7. *Ó vědoucí* - Těžko přeložitelný termín v čchanové literatuře zhusta užívaný leč v různých významech. V tomto textu je to oslovení posluchačů, zahrnující oslovení těch, kdo přišli, protože už vědí a jsou tedy na cestě k hlubšímu poznání. V čínském originálu shan-zhi-shi, dobře znát a vědět.
8. *v městysi Fanyang* - Leží v dnešní severočínské provincii Hebei.
9. *do kraje Lingnan* - Lingnan znamená doslova "jižně od hřebenů". Rozumí se tím rozsáhlé území jihočínských provincií Goangxi a Goangdong, území považované za polobarbarské.
10. *ve městě Xinfou* - Leží v provincii Goangdong.
11. *Démantová sůtra* - čínsky Jin-gangjing, sanskr. Vadžra-čhédiká sůtra.
12. *v prefektuře Qi* - Leží v dnešní provincii Hubei.

13. *dáno karmou našich minulých životů* - Nejobecnější víra v určenost dění předchozími skutky minulých životů. V originále nikoli transliterace sanskrtského slova, nýbrž čínský překladový termín *suye*.

14. *rozloučil jsem se neprodleně se svou matkou* - Není bez zajímavosti, že většina pozdějších verzí na tomto místě přidává, že Huineng napřed svou matku zaopatřil. Bezohledné opuštění osamělé matky se nejspíš natolik přičilo obecné morálce Číňanů, jejich bytostně konfuciánské etice, že bylo nutné později tradované texty přizpůsobit.

15. *cvičiti se v Buddhově učení* - Čínsky *Fo fa suo*. V úvodu zmiňovaný text zvaný *Kóšódži* uvádí tutéž větu v jiném slovosledu *zuo Fo*, což dává význam "stát se Buddhou". Protože tento výraz je vzápětí obsažen v replice pátého patriarchy Hongrena, je to verze pravděpodobná. V překladu jsem ponechal původní podobu věty, jak ji máme v starším *dunhuangském* textu.

16. *barbar* - Slova *ge laojso* v čínštině arogantním označením obyvatel jižních končin, tradičně považovaných za teritorium letící už mimo vlastní čínskou kulturu, za oblast obývanou *barbary*, napůl divočky, žijícími bezmála na úrovni zvířat.

17. *pole blaženství* - Výraz, kterým je míněno, že si buddhista svými dobrými skutky a zbožností připravuje půdu pro věčnou blaženost. Huineng tím opovrhoval a zde vkládá tento postoj do úst svému učiteli Hongrenovi.

18. *at' složí gáthu* - Veršované části *súter* se nazývaly *gáthy*. *Gáthou* může být každá veršovaná forma, v níž učitel nebo žák vyjadřuje nějakou pravdu svého učení, svou *dharmu*.

19. *čistili svá srdce* - Zde jsem přihlédl k textu *Kóšódži*, který uvádí jiný homofonní znak než *dunhuangský* text, záměna odpovídá smyslu věty.

20. *a převezme-li opat Shenxiu dharmu* - Zde mniši předjímají *Shenxiuovo* nástupnictví, a tím i příští schizma, ke kterému došlo v hnutí *chan*; blíže o tom v úvodu. *Výjevy z metamorfózy na Lance* - *výjevy z příběhů* obsažených v knize *Lankávatára sútra*.

21. *neupadnou do tří zel* - tři *gatí*: peklo, hladoví duchové, *běsi*.

22. *bódhi* - buddhistické osvícení, nejvyšší poznání.

23. *Povahou Buddha je stále čist* - všechny pozdější verze *Tribunové sútry* uvádějí jiný třetí verš první *gáthy*, "Na počátku nebylo jediné věci". Je velmi zvláštní, že právě tento verš, který v nejstarším dochovaném textu není, se stal jednou z nejproslulejších *Huinengovi* připsaných *sentencí*. Podle *Suzukiho* je to dokonce právě tato věta, jež nejvýrazněji odlišuje *Huinenga* od všech ostatních, podle *Suzukiho* byla tato věta "bombou vrženou do tábora *Shenxiuových* stoupenců".

24. *Odkud prach* - Druhé čtyřverší v pozdějších verzích chybí. Moderní literární historik *Hu Shi* skepticky přičítal alternativní druhou *gáthu* nejistotě někdejšího sestavovatele, který prý zkoušel své veršotepecké umění. Ale o hodnotu veršů tu přece nešlo. Spíše šlo o radikální vyhocení toho paradoxu, ve kterém "opak každé pravdy je stejně pravdivý", jak napsal moderní básník *Hermann Hesse*, či o navození oné podstatné situace "hluboké pravdy, která

se pozná podle toho, že jejím protikladem je opět pravda", jak tvrdil geniální dánský fyzik Niels H. D. Bohr

25. *A já mu naslouchal* - V pozdějších textech je tato pasáž konkrétní: A když došel až k větě "Nesmíš být připoután, nýbrž musíš dosáhnout takové mysli, jež v nikde bude dlít..." To, že patriarcha byl probuzen právě touto a ne jinou větou z Démantové sútry, patří k základním prvkům legendy zvané Huineng. Opakuje se tedy situace z první gáthy Dominantní sentence Huinengovy legendy vykryštalizovaly zřejmě až později.

26. *Bereš na sebe náhlou dharmu i s rouchem* - Poněkud obskurní věta. Předně, učení náhlé dharmy v té chvíli ještě neexistovalo, neboť bylo svázáno až s působením Huinengovým, za druhé tu z úst pátého patriarchy slyšíme tvrzení o rouchu, které se předává s dharmou, což je později (49. kap.) Šestým patriarchou vyvráceno.

27. *do stanice Jiujiang* - Předpokládá se, že tato stanice ležela nepříliš daleko od dnešního okresního města téhož jména v provincii Jiangxi na jižním (pravém) břehu Velké řeky Yangzi.

28. *na hřebeny Velkého stohu* - horský masív na hranicích jihočínské provincie Goangdong.

29. *po otci Chen a osobním jménem Huishun* - Historicky doložená postava mnicha, který podle některých pramenů nosil mnišské jméno Huiming.

30. *řetězem kalp* - kalpa, velevěk, podle indické kosmologie čítající 306 720 000 roků.

31. *své bódhi a pradžňu* - svá osvícení a svou moudrost, jež jsou metami buddhistova usilování.

32. *hledat učitele* - V čínském originálu je užito termínu "vědoucí", který jinak vystupuje v celém textu jako oslovení.

33. *základ v soustředění a v moudrosti* - Soustředěním tu překládám čínské slovo ding, moudrostí překládám čínské slovo hui, první je čínským ekvivalentem dhjány, meditace, druhé je čínským ekvivalentem pradžňá, moudrosti; následující teze o totožnosti obou je odvozena z knihy Nirvána sútra, kde se praví: Když dhjána a pradžňá jsou jedno, člověk vidí vše.

34. *závislost našeho Já na životě* - čínsky sheng fa wo, "žití řídí Já".

35. *vymanit se u čtyř stavů existence* - rození, žití, proměna, smrt.

36. *úplné samádhi* - univerzální samádhi, totální odpoutání se, absolutní ztišení, vyhasnutí.

39. *Vimalakirtinirdéša sútra praví* - Světec Vimalakirti, podle podání Buddhův současník, který byl, ač laik, nápomocen Buddhovi v jeho poslání; Vimalakirti znamená "Slavný čistotou".

40. *ne-myšlení* - čínsky wu-nian, jeden z nejdůležitějších pojmů v čchanovém buddhismu. Suzuki mu věnoval zvláštní spis Zen-Doctrine of No-mind, London 1958.

41. *Navenek ... uvnitř ...* - V textu Vimalakírti sútry tato dvě slova nejsou.
42. *Buddhovi nejryzejší čistoty dharmakája* - duchovní aspekt Buddhy, dharmové tělo Buddhy.
43. *Buddhovi miliónů proměn nirmánakája* - Buddha znovu a znovu se zjevující, aby přinášel spásu lidem.
44. *Buddhovi dokonalosti budoucí sambhógakája* - konečné aspekt dosažené blaženosti, spásy.
45. *Každá ta věta se odřiká třikrát* - Tento pokyn je obsažen v originálu jako pozůstatek návodů k rituálním praktikám čchanové sekty. Podobné poznámky a pokyny se vyskytují i na dalších místech.
46. *trojí aspekt Tathágaty* - Tathágata je jiné označení Buddhy založené na jeho aspektu takovosti.
47. *trojí aspekt Buddhy* - Míněno je trojí ztělesnění, zhmotnění buddhovství.
48. *vaše dobro a soucit se mění v bódhisattvy* - Bodhisattvové jsou mahájánovní světci, kteří se zřekli buddhovství pro spásu všech ostatních, které chtějí rovněž k buddhovství přivést.
49. *k sangze, a tím k čistotě* - Sangha je idea řádového mnišského života, držícího se pravidel, jež člověka očisťují.
50. *dosahuje svým objemem nezměrné prázdnoty šúnjatá* - Velevýznamný pojem nejen Huinengova myšlení, prázdnota nikoli nulová, negativní, ale prázdnota všeobsahující, všezahrnující. Základní kvalita pravého srdce, pravé mysli. V tom smyslu šúnjatá a srdce jsou jedno a totéž, synonyma, jen dvojí aspekt téhož.
51. *že pěstují pradžňá* - Na tomto místě má text Kóšódži důležité objasňující rozšíření: "Všechny Buddhovy země jsou totéž co prázdno šúnjatá, dokonalá povaha člověka je v podstatě prázdná, není jediné věci, jež by si podržovala; taková je i naše vlastní pravá přirozenost, vědouce, slyšte mé vysvětlení šúnjatá a držte se šúnjaty".
52. *jsou vaše buddhi* - Jsou vaší cestou k buddhovství. Čínsky text na tomto místě ani na jiných místech nedává možnost rozlišit tento termín od podobně znějícího a v čínské transkripci splývajícího termínu bódhi (osvícení, probuzení).
53. *Buddhové tři časosvětů* - Buddhové minulosti, přítomnosti a budoucnosti.
54. *starosti pěti skandh* - starostí, trýzní, jichž je pět: hmota, citění, myšlení, náklonnost, vědomí.
55. *tři jedy se mění* - lačnost, zášť, klam, proti nimž stojí kázeň, soustředění, moudrost jako tři nejvyšší dobra.
56. *osmdesát čtyři tisíce* - číslo znamenající prostě velké množství.

57. *tathatá* - Vyjadřuje pravou takovost, jak to je, pojem vyjadřující absolutní, nezvratnou, pravou, hlubokou skutečnost jako antitezi iluze, zdání, falešného vědomí.

58. *kšana* - okamžik.

59. *pradžňá samádhi* - moudré odpoutání.

60. *nenáležeji ke sféře blaženství, ale k dharmakáje* - Sféra blaženosti vydobytá dobročinností je nižší než sféra pravé dharmy.

61. *Velkého Buddhu Amitábhu* - Nejpopulárnější idol buddhistického panteonu. Bódhisattva Avalokitešvara je často považována za jeho inkarnaci. Často se Amitábha objevuje v triádě právě s Avalokitešvarou, bódhisattvou soucitu, po levici a s Mahásthamou, ztělesněním moudrosti, po pravici. Kult Amitábhy byl zejména rozšířen v sektě Čisté země, jako Pán Západní země, vítající všechny věřící do Čisté země, kde mají naději stát se buddhy.

62. *Zbavíte-li se deseti zel* - zabítí, krádež, cizoložství, lež, licoměrnost, sprostota, špinavost, chamtivost, zlostnost, zvrácenost.

63. *zbavení osmi špatností* - zvrácené představy, zvrácené úmysly, zvrácená řeč, zvrácené činy, zvrácené živobytí, zvrácené usilování, zvrácené myšlení, zvrácené soustředění.

64. *Milosrdenství je Guanyin* - Čínská bohyně milosti, ženská transmutace bódhisattvy Avalokitešvary, Buddhova žáka. Naproti tomu některé esoterické směry ji považují za inkarnaci Amitábhy.

65. *schopnosti čistoty je Šákjamuni* - Tak se jmenuje Historický Buddha, Buddha Minulosti.

66. *přímot je Maitréja* - Buddha Budoucnosti, budoucí spasitel lidstva.

67. *Nechte Tathágatu probuzené přirozenosti* - nechte Buddhu přirozené přirozenosti.

68. *šest nebes žádostí* - první nebe v polovici hory Suméru, druhé je na temeni Suméru, další jsou nad ní.

69.

opat Shenxiu působil v klášteře Yuquan v okrese Tangyang v prefektuře Jingnan - v dnešní provincii Hubei.

70. *odřikával Lotosovou sútru* - nejpopulárnější sútra na Dálném východě, v originálu Saddharmapundarika sútra.

71. *předvedu vám třicet šest tezí a antitezí* - Dále nerozvedeno, není jasné, co měl autor na mysli.

72. *skandha, dhátu a ájatana* - citění, vnímání, poznávání.

73. *protiklad jin a jang* - záporná a kladná energie, základ všehomíru, mělo by se psát yin a yang, ale ponechal jsem zdomácnělé:jin-jang.

74. *v druhém roce vládního období Xiantian - rok 713*

75. *Za dvacet let po mé smrti vyvolají scestné dharmy zmatek - Předpověď se vztahuje k okolnostem vystoupení jeho žáka Shenhuie proti severní větvi čínského chanu.*

76. *Jeden květ vydá patero listků - zpravidla vysvětlováno jako narážka na pět patriarchů po Bódhidharmovi.*

77. *z jeho dračí schránky - z hrobky*

78. *předal ji svému spolužáku Daocanovi - tento jinde nedoložen.*

79. *předal ji svému žáku Wufenovi - rovněž jinde nedoložen.*